Modern Klasikler Dizisi - 120

STEFAN ZWEIG

RAHEL TANRI'YLA HESAPLAŞIYOR

Almanca aslından çeviren:
Gülperi Sert

Türkiye İş Kültür Yay.

3. basım

STEFAN ZWEIG
RAHEL TANRI'YLA HESAPLAŞIYOR

ÖZGÜN ADI
RAHEL RECHTET MIT GOTT

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2017
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
MEHMET CELEP

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM AĞUSTOS 2018, İSTANBUL
3. BASIM OCAK 2019, İSTANBUL

ISBN 978-605-295-584-0

BASKI: BAŞAK MAT. TAN. HİZM. İTH. İHR. TİC. LTD. ŞTİ.
Anadolu Bulvarı Meka Plaza 5/15 Gimat-Yenimahalle-Ankara
Tel. (0312) 397 16 17 Sertifika No: 12689

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: GÜLPERİ SERT

1959'da İskenderun'da doğdu. A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Anadolu Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Friedrich Wilhelm Üniversitesi Seminar für Orientalische Sprachen Enstitüsü'nde çalıştı. 1998'de Dokuz Eylül Üniversitesi'nde Almanca-İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü'nü kurdu. Halen aynı bölümde profesör olarak görev yapmaktadır. Alman Dili ve Edebiyatı, Türk Edebiyatı, Karşılaştırmalı Edebiyat, Yazın Çevirisi ve Çeviri Eleştirisi üzerine makaleleri olan Sert'in iki telif kitabının dışında Alman, Amerikan ve Dünya Edebiyatından hazırladığı üç öykü seçkisi vardır. Sert ayrıca P. Ufellman, F. Nietzsche, W. Goethe, F. Kafka, W. G. Sebald, S. Zweig ve M. Kumpfmüller'den eserler çevirmiştir.

Modern
Klasikler
Dizisi - 120

Stefan Zweig

Rahel Tanrı'yla Hesaplaşıyor

Almanca aslından
çeviren: Gülperi Sert

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

Önsöz vii

Rahel Tanrı'yla Hesaplaşıyor 1
Üçüncü Güvercinin Hikâyesi 21
Ölümsüz Kardeşin Gözleri 27

Önsöz

Elinizdeki kitapta şimdiye kadar novella, öykü, roman ve biyografilerinden tanıdığımız Zweig'ın beş menkıbesinden üçü yer almaktadır. Bunlar: *Rahel Tanrı'yla Hesaplaşıyor* (1929), *Üçüncü Güvercinin Hikâyesi* (1916) ve *Ölümsüz Kardeşin Gözleri* (1922). *Rahel Tanrı'yla Hesaplaşıyor* ve *Üçüncü Güvercinin Hikâyesi* şimdiye kadar Türkçeye çevrilmedi. *Ölümsüz Kardeşin Gözleri*'nin ise tek bir çevirisi var. Diğer iki menkıbesi ise birkaç çevirisi bulunan *Gömülü Şamdan* (1937) ve *Zıt İkizler* (1937).

Menkıbe ya da diğer ismiyle dini hikâye, olağanüstü olayları anlatan, bir ideale kavuşmak için örnek teşkil edecek öykülerdir. Güce, şiddete karşı bir uyarı niteliği taşıdığı gibi insanlık için bir tavsiye, bireysel hak için bir talep ve toplum için gerekli özgürlük dileği olabilir. *Üçüncü Güvercinin Hikâyesi* Birinci Dünya Savaşı sırasında, *Ölümsüz Kardeşin Gözleri* savaş bittikten sonra, *Rahel Tanrı'yla Hesaplaşıyor* ise kendi köklerini ifade etmeyi arayan bir bilincin sonunda ortaya çıkmıştır.

Kitaptaki üç öyküde de insanlar huzuru, barışı, Tanrı'yı ve kendilerini arıyorlar, bu arayış sırasında kendi yaşamlarını sorguluyorlar. Üç öyküde de barış özlemini dile getiren yazar, savaşın, şiddetin, gücün ve öldürmenin acımasızlığına vurgu yapıyor. Üç öykünün ikisi *Kutsal Kitap*'tan, üçüncüsü bir Hint efsanesinden alınma.

Yazar *Üçüncü Güvercinin Hikâyesi* için *Kutsal Kitap*'taki Nuh Tufanı'ndan esinlenmiş. Eski Ahit'teki hikâyede Nuh,

suların çekilip çekilmediğini anlamak için önce bir kuzgun gönderir. Kuzgun uçup gider fakat geri dönmez. Sonra bir güvercin gönderir, konacak yer bulamayan güvercin gemiye geri döner. Yedi gün sonra Nuh güvercini tekrar salar, güvercin gagasında yeni kopmuş bir zeytin dalıyla gelir. Nuh suların çekilmiş olduğunu anlar, yedi gün bekledikten sonra güvercini tekrar gönderir, bu kez güvercin geri dönmez.* Çünkü tufan sona ermiştir, dünya barışı, huzuru bulmuştur. Ancak Zweig'ın öyküsündeki Üçüncü Güvercinin geri dönmeme nedeni tam tersidir. 1916 yılında basılan öyküde savaşın dehşeti engeller güvercinin geri dönmesini.

Rahel Tanrı'yla Hesaplaşıyor'da ise yazarın çok sevdiği merhamet ve hoşgörü konusu işleniyor. Tanrı'nın karşısına çıkan ve yoldan çıkan çocuklarını affetmesini isteyen, Tanrı'ya yalvaran, O'na sonsuz merhametini ve sabrını hatırlatan Rahel gibi Zweig da insanlığı barışa, hoşgörülü ve merhametli olmaya çağırıyor.

1929 yılında basılan öykünün ana kaynağı yine *Kutsal Kitap*. Yakup'un Rahel'le tanışması, dayısının yanında kaldığı süre içinde Rahel'e âşık olması, onunla evlenebilmek için Lavan'ın yanında yedi yıl çalışmaya razı olması, Lavan'ın düğün günü Rahel ile Lea'nın yerini değiştirmesi *Kutsal Kitap*'ta anlatılanlarla aynı, sonrası yazarın yaratısı.**

Bir Avrupa hayranı olan ve Avrupa'yı entelektüel vatanı olarak gören Zweig, Avrupa dışındaki düşünce ve yaşam biçimlerine de ilgi duymuştur. Bu konudaki ilk teşvik 1907'den itibaren dostu olan Walter Rathenau'dan gelir. Onun önerisiyle Birinci Dünya Savaşı öncesinde birçok Almanca yazan yazar gibi Zweig da 1908 yılı sonlarında dört aylığına Ceylan, Burma ve Hindiçin'e gider. Daha gemi yolculuğundayken sınıfların ve ırkların katı ayırımını görünce dehşete kapılır.

---

* Bkz. Yaratılış 8: 6-12 (ç.n.)

** Rahel ve Yakup'un hikâyesi için bkz. Yaratılış 29-31. (ç.n.)

Zweig'ın Hindistan'a duyduğu ilgi tüm yaşamı boyunca üzerinde durduğu, önem verdiği etik konularla beslenir. *Ölümsüz Kardeşin Gözleri* öyküsünde Avrupa'da 20. yüzyılın başlarında Tolstoy, Romain Roland ve Hindistan'da Mahatma Gandhi'nin ortaya attığı soruları ciddi bir şekilde ele alır. Zweig daha önceleri düşünce dünyasına son derece uzak olduğu Hintli yazarlara ve Hint felsefesine yıllar sonra ilgi duymasının, onlardan etkilenmesinin nedeninin savaşın Avrupalının bilincine yerleştirdiği Şiddet, Güç/İktidar ve Mülk sorununa bu halkın son derece farklı, çok derin ve çok insancıl yaklaşması olduğunu söyler. Bundan kısa bir süre sonra da 1922'de bir Hint hikâyesi formunda, Şiddet, Güç/İktidar ve Mülk sorununu işlediği ancak olumlu bir çözüm sunmadığı *Sonsuz Kardeşin Gözleri* adlı eserini yazar. Aynı yıl Hermann Hesse'nin *Siddharta*'sı da yayımlanır.

Sonsuz Kardeşin Gözleri öyküsünde tüm savaşların bir cinayet, öldürmenin en büyük suç olduğuna inanan Zweig haksızlık yapmadan, suç işlemeden, günaha girmeden yaşamak mümkün müdür, sorularını sorar ve kahramanı Virata'ya şunları söyletir: *Birini öldürmek aslında kardeşini öldürmek demektir. (...) kılıç güç demektir, güç de adaletin düşmanıdır. Öldürmek günahtır ve kim bu günaha ortak olursa aslında o da bir katildir.*

Öyküde Virata ve diğer kişiler realist karakterler değil, idealist tiplerdir. Okur Zweig'ın, psikolojilerini büyük bir titizlikle işlediği diğer novella ve öykülerindeki figürler gibi Virata'yla kendisini özdeşleştiremez, ancak bu felsefi öyküdeki kaçınılmaz çatışmalar ve her biri için bulunan geçici çözümler okuru kendi bakış açısını netleştirmeye zorlar.

Bu öyküde her zaman, Avrupa'da ise savaş ve savaşlar arasındaki köklü değişimler sırasında o yakıcı soru, Şiddete, Güce ve Mülke ahlaki açıdan nasıl doğru yaklaşılır sorusu sorulur, ancak yanıt verilmez. Örneğin öykünün kahramanı Virata, tüm çabalarının hedefi olan mutlak saflığa erişe-

meden sosyal sorumluluk ahlakına veda eder. Yani Zweig bize nasıl olmayacağını gösterir ancak olumlu bir çözüm sunmaz.

Aslında bu tutumu Zweig'ın kendi yaşamında da görülür. Tüm eserlerinde hümanist bir karakter hâkimdir, kendisi de düşünce özgürlüğünden yanadır, fundamentalistlere ve diktatörlere karşıdır ancak hayatı boyunca herhangi bir siyasi ya da sosyal hareket içinde bırakın yer almayı, sadece yakınlaşmayı bile reddeder. 1933'te Almanya'da Hitler diktatörlüğünü ilan ettiğinde, Avusturya'da da hava bozulmaya başladığında, tüm Avrupa'nın ve dünyanın üzerine yaklaşmakta olan korkunç savaşın gölgesi çöktüğünde, Zweig kendini tek başına çölde hümanizmi haykıran biri gibi tedirgin ve çaresiz hisseder. O dönemde olayların dışında kalmak, taraf tutmamak her geçen gün zorlaşır ve Zweig faşizmin yolundaki Avusturya'yı terk etmek, vatanındaki ve Almanya'daki iktidara karşı açık açık karşı gelmek konusunda çok uzun süre tereddüt eder. İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi onu derinden sarsar; ideallerinin, hümanizm, barış ve halkların kardeşliği konusundaki çabalarının boşa çıktığını görür. Sürgündeki diğer yazarlar gibi Hitler diktatörlüğüne karşı yazmayı ve konuşmayı reddeder. Köklerinden uzakta, tüm ümidini kaybetmiş bir halde 1942 yılının 22 Şubat'ını 23 Şubat'a bağlayan gece Petropolis'te hayatına son verir. Karısı Lotte ölüm yolculuğunda Zweig'a eşlik eder. Yazar arkasında bıraktığı mektupta bilinci yerinde ve isteyerek ölüme gittiğini yazar. Düşünsel vatanım dediği Avrupa'nın çöküşüne tanık olmaya daha fazla dayanamamıştır. Vatansız biri olarak yıllarca oradan oraya gitmekten yorulmuştur. Stefan Zweig 20. yüzyılın zorba iktidarından kaçan entelektüellerin sembolü olmuştur.

Gülperi Sert

Rahel Tanrı'yla Hesaplaşıyor

Kudüs'ün inatçı ve dönek halkı ettiği yeminini yine unutmuştu, birkezdaha Tyr** ve Ammon'un*** tunçtanputlarınakanlı armağanlarını getirmişlerdi. Yükseklerde ve taş sunaklarda tütsü yakarak**** günaha girmeleri yetmezmiş gibi bir de Tanrı'nın kendievine, kulu Süleyman'ın onuniçin yaptırdığı mabede*****

---

* Rahel'in kelime anlamı dişi koyun, mecazi anlamı ise saf ve temiz olan kişi demektir. Tevrat'taki Rahel Lavan'ın küçük kızı, Yakup Peygamber'in eşi ve Yusuf Peygamber'in annesidir. (ç.n.)

** İskandinav mitolojisinde tek eli ve tek gözünün olmadığı belirtilen zafer ve adalet tanrısıdır. (ç.n.)

*** Amon (Amen, Amun, Ammon, Amoun): "Amen" "saklı olan" demektir. Teb'in baş tanrısıdır ve ilk tanrıdır, bütün tanrıların tanrısıdır. Ünlü Amen Tapınağı Karnak, dünyanın en büyük dini yapısıdır. Amon'un adı günümüze kadar dini tören ve dualarda Âmin, Âmen şeklinde tekrarlanmaktadır. (ç.n.)

**** Tanrı'ya güzel kokulu buhur, mesh yağı armağan etme, günnük ve mür yakma Yahudilerde ve Hıristiyanlarda bir gelenektir. Bkz. Tevrat: Mısır'dan Çıkış (34-37); İncil: Matta (2:11). Süleyman zamanında insanlar onun yaptırdığı mabette bu adaklarını putlara sunuyorlardı. (ç.n.)

***** Süleyman Tapınağı, Tevrat'a göre, Kudüs'teki ilk Yahudi tapınağı. Süleyman'ın inşa ettirdiği, Yahudilerin Bet Ha-mikdaş dedikleri tapınak, Süleyman tarafından yapıldığı için de "Süleyman Mabedi". olarak bilinmektedir. Süleyman Mabedi'nden günümüze sadece Hirodes'in yaptırdığı Batı duvarı (Ağlama Duvarı) kalmıştır. (ç.n.)

Baal'ın* putunu koymuşlar ve bu kutsal mekân tütsü ve kan kokuncaya kadar yerleri kurban kanına bulamışlardı.

Tanrı, mabedinin ortasında kendisiyle alay edildiğini görünce öfkesi ateşlendi. Sağ elini kaldırdı, gürlemesiyle tüm gökler parçalandı. Sabrı tükenmişti, bu günahkâr şehirde taş üzerinde taş bırakmayacak, halkını yerle bir edecekti. Bir gök gürlemesi haber verdi bunu ve inletti sonsuz yeryüzünü bir baştan diğer başa.

Tanrı'nın gazabı o kadar şiddetliydi ki, zincire vurulmuş yeryüzü şiddetle sarsıldı, gökler yarıldı. Nehirler Tanrı'nın gazabından kaçtı, denizler önünde boyun eğdi, dağlar sarhoşlar gibi sallandı; kocaman, dik kayalıklar diz çöktü. Kuşlar gökten ölü olarak yere düştü, melekler bile korkudan başlarını kocaman kanatlarının altına sakladılar, çünkü onlar bile duyguları olmadığı halde Tanrı'nın öfkeli bakışlarıyla göz göze gelmeye cesaret edemiyorlardı ve Tanrı'nın korkunç bir öfkeyle gürlemesi kulaklarında yankılanıyordu.

Sadece çok aşağılardaki insanlar, yeryüzünde korunaklı şehirlerinde yaşayan, Tanrı'nın sesine kulaklarını tıkamış insanlar sonlarını getirecek hükümden habersizdiler. Sadece bir anda üzerine bastıkları yerin titreyip sarsıldığının, güpegündüz gökyüzünün karardığının; şiddeti karşısında sedir ağaçlarının saman gibi eğildiği, çalılıkların küçük hayvanlar gibi korkudan pusup sindiği bir kasırganın farkına vardılar. Fakat kasırganın arkasından bulutlar geldi ve gökyüzünü zifiri karanlığa gömdü, başlarının üzerinde

---

* Eski Ortadoğu bölgesinin ve Kartacalıların baş tanrısıdır. Antik İsrail'de Molek adını alır ve uğruna insan (özellikle küçük çocuklar) kurban edilir. Fırtına ve yağmur tanrısı olan Baal verimlilik tanrısı olarak da görülür ve yaygın bir çevrede tapınılan bir tanrıdır. Diğer adı Tammuz olan Baal, Marduk'un güneş olma özelliğini de taşır. Marduk adının Babil'in kurucusu olarak gösterilen Nimrod'dan geldiği düşünülür. Marduk ve Nimrod sözcüklerinin içeriğinde "isyan etme" anlamları bulunur. (ç.n.)

bir felaket, bir uğursuzluk yükseldi, ayaklarının altındaki toprak bir derya gibi dalgalandı. Dehşete kapılan insanlar evlerinin başlarına çökeceğinden korkup kaçtılar, başlarını gökyüzüne çevirdiklerinde daha da korktular, çünkü başlarının üzerindeki bulutlar kafalarına inecek kocaman kayalar gibi tehditkâr görünüyordu, uğuldayan rüzgârın kükürtlü tadı ateş gibi yakıcıydı. Üstlerini başlarını parçalamaları,* kendilerini yerden yere vurmaları, korku ve çaresizlikle saçlarını başlarını toza bulamaları boşunaydı, yerlere kapanıp yaptıkları küstahlık için Tanrı'dan af dilemeleri de boşunaydı, bulutlar gitgide daha da kardı ve yeryüzüne hayat veren güneşin ışığını söndürdü.

Tanrı'nın öfkesi ve kini o kadar büyük, o kadar şiddetliydi ki, gürlemesini sadece canlılar değil, mezarlarındaki ölüler de duydu ve ölülerin ruhları ebedi uykularından korkuyla uyandı. Çünkü ancak Tanrı'nın sesiyle uyanabilirlerdi, öyle belirlenmişti öyle yazılmıştı: Fakat ölülerin Tanrı'nın yüzüne bakması yasaktı, çünkü yalnızca melekler Tanrı'nın o olağanüstü ışığına dayanabilirlerdi, sadece kıyamet gününde üflenecek suru ve Tanrı'nın sesini duymak bahşedilmişti onlara. Ölüler mezarlarından kalkıp gökyüzüne doğru yükselmeye başladılar. Şiddetli rüzgâra karşı kanat çırpan kuşlar gibi atalarının ruhları, Tanrı'nın kutsal kente ve çocuklarına duyduğu öfkesini yatıştırmak, onları bağışlaması için yalvarmak üzere bir araya gelerek bir daire oluşturdular. Atalarının ataları İshak, Yakup ve İbrahim birbiri ardına evlatları adına yalvarmak için öne atıldılar. Ancak şiddetli bir gök gürlemesi onların yalvaran haykırışlarını boğdu, dilleri birbirine dolanmışken birden Tanrı'nın sesini duydular: Nankörlüklerine fazlasıyla tahammül etmişti, fakat şimdi tapınağı başlarına yıktığında

* Giysilerin yırtılması (Keriya) çok eskilere dayanır, sebebi kişinin Tanrı'ya duyduğu isyanı yatıştırmaktır. (ç.n.)

sevgisinden anlamayanlar öfkesinin şiddetine tanık olacaklardı. Atalarının ataları, Tanrı'nın bu sözlerinin ne anlama geldiğini bildiklerinden bayılıp oldukları yere yığıldılar, işte o anda, bir zamanlar Tanrı'nın ağzıyla konuşan Musa, İsmail, İlyas ve Elişa Peygamber öne çıktı; tutkuyla, arzuyla konuşan, sözü dinlenir bu adamlar yüreklerinden geçenleri dile getirdiler. Fakat Tanrı onların dediklerine aldırmadı ve rüzgârıyla söylemek istediklerini engelledi, kelimeleri ağızlarına tıktı. O sırada kuleleri ve tapınağı yakıp kül edecek şimşek geliyordu.

Bu yüce peygamberlerin cesareti işte böyle kırıldı, üzerine basılmış çimler gibi korku içindeydi yürekleri ve Tanrı'nın öfkesi karşısında tek kelime etmeye cesaretleri kalmamıştı. Tüm fanilerin gözü korkmuştu, kimse sesini çıkaramıyordu –tam o sırada İsrail'in ana atası Rahel korkularının ormanından çıktı– tek başınaydı. O da Ramah'taki* mezarında yatarken Tanrı'nın öfke dolu kükremesini duymuş, çocuklarının çocukları için ağlamıştı. Tüm gücünü toplayıp *Görünmeyenin* önüne çıktı. Dizlerinin üzerine çöktü, ellerini kaldırıp Tanrı'ya yalvardı:

"Her Şeye Kadir Olan Tanrım, Seninle konuştuğum için yüreğim kalbimden fırlayacak gibi, fakat Senin korkunla bedenimde sarsılan, çırpınan kalbi yaratan Sen değil misin, yüreğimdeki korkularımı dualarımda dile getiren bu dudaklarımı yaratan Sen değil misin? Senden korkuyorum ve Sana olan korkumdan sevgine sığınıyorum, çocuklarım için endişeleniyorum, değersiz sözcüklerimle sonsuzluğuna sığınıyorum. Beni ne akıllı yarattın ne de kurnaz, bu nedenle bilmiyorum nasıl yatıştırabilirim öfkeni, kendimden bahsetmek dışında, bir zamanlar öfkemi nasıl dindirdiğimi anlatmam dışında. Söz daha ağzımdan

* Rahel'in kabri bugün Bethlehem ile Kudüs arasındaki Gilo muhitindedir ve her sene on binlerce kişi tarafından ziyaret edilir. (ç.n.)

çıkmadan ne diyeceğimi bildiğini biliyorum, kullarının söyleyeceği her sözcüğü daha ses olup dudaklarından dökülmeden bilirsin Sen, her eylemi biz fani kullarının elinden çıkmadan önce bilirsin Sen. Fakat yine de yalvarırım sana, bu günahkâr kulunun hatırına dinle söyleyeceklerimi sabırla."

Bunları söyledikten sonra Rahel başını eğdi. Fakat Tanrı yine de diz çökmüş ve başını eğmiş Rahel'in ağladığını gördü. Acı içindeki kadını dinleyebilmek için öfkesine bir an ara verdi.

Fakat Tanrı'nın dinlemesiyle gökteki her yer boşlukla kaplandı ve zaman öldü. Hiçbir rüzgâr esmeye cesaret edemiyordu, şimşek saklanıyor, sürüngenler sürünmüyor, kanatlılar uçmuyor, hiçbir ağızdan nefes çıkmıyordu. Saatler susmuştu ve Keruvlar* bekliyordu. Çünkü Tanrı'nın dinlemesiyle tüm yaşamlar nefes almayı bırakmış, gökyüzünde gürültü kesilmişti; Güneş bile dönmüyordu, Ay dinleniyordu, tüm akıntılar onun varlığı karşısında sessizliğe gömülmüştü.

Çok aşağılarda, yeryüzünde insanlar Rahel'in kendileri lehine konuştuklarından habersiz, Tanrı'nın onu dinlediğinden habersiz korkudan sinmişlerdi. Çünkü ilahi konularda o kadar bilgisizlerdi ki gökte neler olduğunu tahmin bile edemezlerdi. Gördükleri tek şey, başlarının üzerindeki fırtınanın dindiğiydi. Fakat umutla başlarını göğe çevirdiklerinde bulutların bir tabutun kapağı gibi simsiyah olduğunu gördüler, karanlık da tehdidini hâlâ sürdürüyordu. İşte o anda yine çok korktular ve sessizlik ölü bedeni saran bir kefen misali buz gibi sardı etraflarını.

---

* Kanatlı doğaüstü varlıklar ve bunların heykellerine verilen addır. *Kutsal Kitap*'ta Keruvlardan ilk kez Tevrat'ta söz edilir. Bkz. Yaratılış (3:24). (ç.n.)

Rahel'e gelince Tanrı'nın onu dinlediğini hissettiği için toparlandı, gözyaşlarını sildi, başını kaldırdı ve korkunun verdiği cesaretle konuştu:

"Bir çobandım ben, Lavan'ın kızı –Sen biliyorsun– doğuda Harran bölgesinde ve babamın isteğiyle onun koyunlarını güdüyordum. Bir sabah koyunları su içmeye götürdük, fakat hizmetkârlar kuyunun taşını kaldıramadıklarından yabancı ve yakışıklı bir genç yardımımıza koştu. Bizler onun gücü karşısında şaşırdık. Bize gönderdiğin bu genç babamın kız kardeşinin oğlu Yakup'tu, adını söyler söylemez onu alıp babamın yanına götürdüm. Birbirimizi göreli daha bir saat olmuştu, fakat bakışlarımız aşk ateşiyle yanmaya, kalplerimiz birbirimizi arzulamaya başlamıştı bile. Ve ben onu o kadar arzuluyordum ki geceleri gözümü kırpmıyordum – görüyor musun Tanrım kanıma karışan bu aşktan, tutkudan, arzudan utanmadım, çünkü birdenbire kalbimizin aşkın dikenli aleviyle yanmasını isteyen Sen değil miydin? Her şey Senin takdirin, her şey Senin isteğin değil mi? Bakire kadının kendini erkeğine açması, bakışlarının bakışlarına, bedeninin bedenine temas etmesi Senin isteğin değil mi? Bu nedenle biz karşı koymadık aşkımızın alevine, aksine daha ilk günden itibaren birbirimizin olmaya söz verdik, Yakup ve ben.

Fakat babam Lavan –Yüce Tanrım, Sen biliyorsun zaten– sert bir adamdı, sabanla sürdüğü taşlı toprak kadar sertti, boyunduruğa soktuğu öküzlerin boynuzları kadar sertti. Ve Yakup benimle evlenmek istediğinde, onun kendi istediği gibi bir adam olup olmadığını, çalışkan mı, sabırlı mı denemek istedi. Böylece ondan –Tanrım Sen biliyorsun zaten– beni seviyorsa öncelikle kendisi için yedi yıl çalışmasını istedi. Yüreğim sarsıldı yerinden bunları duyduğunda, Yakup'un yanaklarındaki kan çekildi, o kadar sonsuzca uzun gelmişti bu süre biz iki sabırsız için. Çünkü

biliyorum Tanrım, yedi yıl Senin için bir damlanın yere düşmesi kadar, sonsuz gözlerinin açılıp kapanması kadar kısa, zaman Senin ebedi sonsuzluğunun göğünde geçip giden bir duman gibidir. Fakat yedi yıl, Yüce Tanrım biz insanlar için ömrümüzün onda biri, çünkü gözlerimizi karanlıktan Senin kutsal ışığına açmamızla, ölümün gecesine kapatmamız bir oluyor. İlkbahardaki bir nehir gibi hızla akıp gidiyor ömrümüz, akıp giden ise geri gelmiyor. Bu nedenle bu yedi yıl bir sonsuzluk gibi gelmişti biz sabırsızlara, bedenlerimiz birbirini bu kadar arzularken, dudaklarımız sevdiğinin öpücüğüne bu kadar susamışken katlanılacak gibi değildi bu yedi yıl. Fakat Yüce Tanrım yine de Yakup boyun eğdi bu hükme, ben de uydum babamın buyruğuna. Yüreğimizi elimize aldık ve ona itaat etmeyi, sabretmeyi öğrettik.

Fakat Yüce Tanrım sabretmek yarattığın biz kulların için ne kadar da zor, çünkü yanan yüreği canlı bedenimize Sen koydun ve yeryüzündeki ömrümüzün ne kadar kısa olduğu bilincinin ve korkusunun tohumlarını derinlerde bir yere Sen yerleştirdin. Bizler biliyoruz Yüce Tanrım, ömrümüzün sonbaharı çok yakınındadır ilkbaharının, yazı ise hiç uzun değildir; bu nedenle böyle bir sabırsızlık çalkalanır kanımızda, bu nedenle büyük bir açlıkla uzanır elimiz sevdiğimizi almaya ve fani şeylere bile hemen sevinmeye; zaman geçtikçe yaşlanırken, beklemeyi nasıl öğrenelim, bir gecede ölüp giderken nasıl sabredelim, zaman sönmeyen ateşiyle peşimizdeyken nasıl yanmayalım, ölüm arkamızdan koşarken nasıl acele etmeyelim? Fakat Yüce Tanrım biz yine de kendimizi zapt ettik, arzularımıza gem vurduk. Geçen her gün özlemimiz için bin gün gibi geldi, işte böyle sevdik biz birbirimizi. Ancak yedi yıl geçtiğinde sanki yalnızca bir gün beklemiştik birbirimizi. Böyle bekledim ben Yakup'u, böyle sevdi Yakup beni.

Yedinci yılın sonunda sevinçle babam Lavan'ın karşısına çıktım ve nişan çadırımı hazırlatmasını istedim. Fakat babam Lavan benim sevincimi görmezden geldi; kaşlarının üzerine bulutlar çökmüştü, ağzı mühürlenmiş gibi sımsıkı kapalıydı. Ve sonra ablam Lea'yı çağırmamı emretti.

Ablam Lea, Yüce Tanrım Senin de bildiğin gibi evin büyük kızıydı, benden iki yıl önce dünyaya gelmişti. Yüzünü güzel yaratmamıştın – bu nedenle bakmıyorlardı erkekler ona; hiçbir erkeğin onunla ilgilenmemesine çok üzülüyordu. Bu nedenle acı çektiği ve doğasında yumuşak bir insan olduğu için seviyordum onu. Babam onu getirmemi emrettiğinde ve onunla konuşurken beni çadırdan çıkardığında, babamın onunla bir iş çevireceğini anladım. Bu nedenle konuşmalarını dinlemek için yan tarafa saklandım. Babam şöyle dedi:

'Dinle Lea, kız kardeşimin oğlu Yakup geldi, yedi yıl bana hizmet etti Rahel'le evlenmek için. Fakat ben senin için bu evliliğe izin vermeyeceğim, çünkü evin büyük kızı evlenmeden, küçük kız evlenip giderse büyük kız hizmetkârların alaylarının hedefi olur. Bu Tanrı'nın isteğine karşı gelmektir, Tanrı'ya küfürdür, deliliktir. Çünkü Yüce Tanrımız dünyanın en başına, yeryüzünün şafağına koydu bizleri. Koydu ki, yarattığı dünyayı insanlarla dolduralım, ona şükredelim. Tanrı, toprağın işlenmemiş kalmasını istemez, yarattığı canlıların üremeden, meyve vermeden göçüp gitmesini istemez. Ahırımdaki koçlar ve inekler bile çiftleşmeden duramazken, kendi kızımın utanç içinde yaşamasına nasıl müsaade ederim? Bu nedenle hazırlan Lea, gelin duvağını tak ve yüzünü iyice kapat onunla ki seni Yakup'a Rahel diye vereyim.' Böyle konuştu babam, korkudan titreyen ve ağzını açamayan Lea'yla. Arkamdan iş çevireceklerini duyduğumda babam Lavan'a ve ablam Lea'ya karşı içimde öfkenin ateşi harladı – affet beni Tanrım! Fakat

düşün Tanrım, düşün, yedi yıl boyunca çalışmıştı Yakup babama sırf bana kavuşmak için, yedi yıl boyunca birbirimize hasret kalmıştık, birbirimizi bu kadar severken şimdi kendimden çok sevdiğim ablam mı sarılacaktı sevdiğime? Tüm duyularım ayağa kalkmıştı ve babama çok öfkelenmiştim, tıpkı benim çocuklarımın, sonsuz babaları olan sana öfkelenmeleri gibi, çünkü Tanrım bunu da, bizdeki öfkeyi de yaratan Sendin, bize bir haksızlık yapıldığında gözümüz hiçbir şeyi görmez. Bu nedenle gizlice Yakup'a gittim ve onu uyardım, yarın babamın ona benim yerime başka bir kadını gelin diye vereceğini kulağına fısıldadım. Ve her türlü aldatmacayı anlayabilmesi ve gelinin ben olup olmadığımı anlaması için ona gizli bir işaret öğrettim. Buna göre gelin damadın çadırına girmeden önce üç kez onu alnından öpecekti. Yakup beni anladı ve işareti bekleyeceğini söyledi.

Akşam olduğundan Lavan, Lea'nın duvağını hazırlattı. Yüzünü de iki kat örttürdü, Yakup bedenine dokunmadan önce yüzünden kendisine başka birinin gelin olarak verildiğini anlamasın diye. Beni ise hizmetkârlar bulamasın, ben Yakup'a gerçeği anlatmayayım diye ambara kapattı. Karanlıkta bir baykuş gibi oturdum orada, saatler geçip akşam olduğunda yüreğimdeki öfke iyice büyüdü, kanayan kalbim göğsümden çıkacak gibiydi, çünkü Yüce Tanrım Sen de biliyorsun, ablamın Yakup'un karısı olmasına dayanamıyordum. Dişlerimi kenetledim, yumruklarımı sıktım, aşağıda düğün töreninde zillerin neşeyle çaldığını duyduğumda, acı ve kıskançlık iki yandan vahşi bir aslan gibi parçalıyordu yüreğimi.

Böyle kilitli ve unutulmuş ambarda oturuyor, öfkeden kendi kendimi yiyordum, derken içeriye karanlık çöktü, tıpkı yüreğime çöken karanlık gibi, sonra birden yavaşça kapı açıldı. Bir de ne göreyim gelen ablam Lea'ydı, dü-

gününe gideceğine, gizlice benim yanıma gelmişti. Adımlarından tanımıştım onu, yalnızdı, onu tanımama rağmen düşmanmış gibi yüzümü çevirdim ona, tanımıyormuş gibi davrandım, çünkü yüreğim ona karşı buz gibi olmuştu. Oysa Lea yavaşça yaklaştı bana, elleriyle okşadı saçlarımı, başımı kaldırıp baktığımda korku bulutlarının, gözlerindeki yıldızları kapattığını gördüm. Evet, Yüce Tanrım –gördüğün gibi sana itiraf ediyorum– gözlerinde gördüğüm o korku sevindirmişti içimdeki kötüyü. Endişeli oluşu, korkuları iyi gelmişti bana, intikamım alınmış gibi hissettim, benim düğünüm bana nasıl zehir olduysa, onunki de ona zehir olmuştu. Fakat onun, mutsuz ablamın benim kötücül sevincimden haberi yoktu, oysa biz anamızın sütünü kardeşçe paylaşmıştık, çocukluğumuzdan beri birbirimizi hiç kırmamış, hep sevmiştik. Bu nedenle büyük bir güvenle yaklaştı ve omuzlarından tutup sarıldı bana. Fakat dudakları hâlâ korkudan solgundu ve titriyordu, sonra derdini anlatmaya başladı:

'Nasıl olacak bu canım kardeşim Rahel? Babamın yaptığı o kadar canımı acıttı ki. Senin sevdiğini alıp bana verdi – fakat hiçbir şeyden haberi olmayan temiz kalpli bir insanı aldatmak istemiyorum ben, çünkü seni arzulayan, seni isteyen bir adamın yanına nasıl başım dik gidebilirim, nasıl onun olurum? Hissediyorum, ayaklarım götürmeyecek beni oraya, korkuyorum Rahel, korkuyorum, daha ilk bakışta beni tanımaması mümkün mü? Bana el sürmeden çadırından, evinden kovduğunda utanç içinde kalmaz mıyım? Üç kuşağın çocukları alay edecektir benimle: İşte Lea bu, çirkin Lea, evlenmek için koştu büyük bir açlıkla adama, adam ise kovdu onu yanından uyuz bir hayvanı kovar gibi, diyecekler. Ne yapayım Rahel, yardım et bana sevgili kardeşim, Yakup'la evleneyim mi, yoksa eli hep üzerimizde olan babama karşı mı geleyim? Ne yapmalıyım Rahel, Ya-

kup'un beni gerdeğe girmeden önce tanımaması ve masum yüreğimin utanç içine düşmemesi için? Yardım et bana kardeşim, yardım et bana Tanrı aşkına!'

Yüce Tanrım içimdeki öfke alev alev yanıyordu hâlâ, ablamı çok sevdiğim halde içimdeki kötü seviniyordu ve ablamın duyduğu korku lezzetli bir yemek gibi geliyordu bana. Fakat ablam Senin adını andığı için, Yüce Tanrım Senin kutsal adını, Her Şeye Kadir Olan Senin adını Tanrım, ateş gibi bir ışık aydınlattı intikam hırsıyla kararan yüreğimi ve Senin iyilik dolu gücünün, merhametinin gücünün karanlık gönlüme dolduğunu hissettim. Çünkü bu Senin sonsuz mucizenin eseri, sevdiğimiz birinin acı çektiğini gördüğümüzde, yüreğinin alev alev yandığını hissettiğimizde, onlara karşı ördüğümüz duvar yıkılır. Ablamın acısını, korkusunu içimde hissettiğimde kendi acımı unuttum, düşündüğüm tek şey onun haykıran çaresizliğiydi. Ve ablamın acısına ortak oldum, ona acıdım, çünkü gözyaşları içinde karşımda duruyordu, tıpkı şimdi benim Senin karşında durduğum gibi. Ona acıdım, çünkü o içimdeki merhamete seslenmişti, tıpkı benim şimdi yanan dudaklarımla Senin merhametine seslendiğim gibi. Ve kendime karşı gelerek, öğrettim ona Yakup'u nasıl kandıracağını ve açıkladım ona Yakup'la aramızdaki gizli işareti. Yakup'un çadırına girmeden önce onu üç kez alnından öpmesini söyledim – işte böyle Yüce Tanrım, sana duyduğum sevgi nedeniyle ben, Rahel kıskançlığın suratına bir tokat indirdim ve ihanet ettim Yakup'a.

Merhametimi gören ve iyi niyetimi anlayan Lea daha fazla kendini tutamadı ve ayaklarıma kapandı, ellerimi, elbisemin eteğini öptü, çünkü bunu da içimize Sen koydun Yüce Tanrım. Kutsal merhametini bir insanda gördüğümüzde, alçakgönüllülük ve şükran duyguları sarar bizi. Birbirimize sarıldık, birbirimizi öptük, gözyaşlarımızla suladık yanaklarımızı. Lea teselli olmuş, sakinleşmişti ve

gerdek çadırına gitmek üzereydi. Yerden ayağa kalktığında endişenin karanlığı bir kez daha doldu gözlerine, solgun dudakları yine titremeye başladı.

'Teşekkür ederim sana, merhametli kardeşim,' dedi bana. 'Sana teşekkür ederim. Söylediklerini yapacağım. Fakat bana açıkladığın gizli işarete Yakup kanmaz ise ne olacak? Akıl ver bana kardeşim, bir kez daha yardım et bana. Bana senin adınla seslendiğinde ne yapayım? Benimle konuştuğunda nasıl sesimi çıkarmadan kalabilirim, damat gelinle konuşmak istediğinde kendi sesimle cevap verememem ki, ya gerdeğe girmeden anlarsa aldatıldığını? Ne yapayım kardeşim, benimle konuşursa, bana bir şey sorarsa nasıl cevap vereyim senin sesinle? Yardım et Rahel, akıllı Rahel, yardım et, yardım et bana kardeşim, sonsuz merhameti olan Tanrı aşkı için!'

Ve Yüce Tanrım yine Senin en kutsal ismini andığı için, içim doldu ateş gibi ışığınla, yüreğimdeki tüm katılıklar, tüm kötülükler parçalandı, yüreğim aydınlandı, ablamın çaresizliğine açtı kendini gönlüm. Bir kez daha haykıran, acı içinde haykıran kalbimi görmezden geldim, bir kez daha acılarımı ayaklarımın altında ezdim. Kalbimi bir kenara kaldırdığımda uyanmıştı yine merhametim ve hazırdım her türlü fedakârlığa. Yanıt verdim ona şöyle:

'Üzülme Lea, sevgili kardeşim, endişelenme, çünkü merhametini esirgemeyen Tanrı adına gerdeğe girmeden önce Yakup'un seni tanımaması için elimden geleni yapacağım. Şöyle olacak: Babam yüzün kapalı seni ona teslim ederken ben gizlice Yakup'un çadırına gireceğim ve karanlıkta gerdek yatağınızın yanına çökeceğim. Yakup seninle konuştuğunda, senin yerine ona ben cevap vereceğim. Böylece Yakup tüm şüphelerinden kurtulacak, sana sarılacak ve bedenine tohumlarını koyacak. Fakat bunu çocukluğumuzdan beri birbirimize beslediğimiz sevgi nedeniyle ya-

pacağım ve merhameti sonsuz olan Tanrı'yı andığın için, o Tanrı için yapacağım ki günü geldiğinde benim çocuklarım onu andığında o da benim çocuklarıma merhamet etsin.'

Tanrım, bunları söyledikten sonra Lea bana sarıldı ve beni dudaklarımdan öptü, dizlerinin üzerine çökmüş Lea ayağa kalktığında bambaşka biriydi, yenilenmişti sanki. Endişelerinden kurtulmuştu, duvağının gölgesinde Yakup'un karısı olmak üzere yanımdan ayrıldı. Ben ise verdiğim sözü yerine getirmek, hayatımın en acı görevini yapmak üzere gizlice Yakup'un çadırına girdim, karanlıkta yatağının kenarına gizlendim. Kısa bir süre sonra ziller, neşeyle çadıra giden evli çifte eşlik etti, derken Yakup ve Lea çadırın girişine geldiler. Fakat Yakup çadırın kapısını açıp yüzü örtülü geline içeriye girme lütfunu vermeden önce bir süre tereddüt etti, benim işaretimi bekliyordu. Tam o anda Lea ona tembih ettiğim gibi Yakup'u üç kez alnından öptü. Ve Yakup işaretten memnun, ben sandığı Lea'yı sevgiyle kucaklayıp benim titreyen dudaklarımdan bir nefes uzaklıktaki gerdek yatağına götürdü. Fakat ona dokunmadan bir kez daha sordu: 'Kollarımla sardığım gerçekten de sen misin Rahel?' Ve Yüce Tanrım –her şeyi bilen Tanrım, benim için ne kadar zordu Sen biliyorsun!–, tırnağım etimden ayrılıyormuş gibi çıktı içimden sesim ve fısıldadım: 'Benim Yakup, kocam benim.' Sesimi duyunca sakinleşti Yakup, tüm tutkusu ve gücüyle Lea'ya sahip oldu. Bense – Sen, Her Şeyi Bilen Yüce Tanrım orağın çimleri kestiği gibi bakışları karanlığı delip geçen Tanrım bense, bir parmak kadar yakınındaydım onların, Yakup ben sandığı Lea'yı, alev alev yanan kanıyla kendini Yakup'a veren Lea'yı sevdikçe, sarıp sarmaladıkça bedenim diri diri ateşte yanıyormuş gibi acı çekiyordum. Yüce Tanrım, hatırla, Her Yerde Olan, Her Şeyi Gören Tanrım hatırla o geceyi, ağrı içindeki dizlerim, paramparça olmuş yüreğimle onların yatağının dibine çö-

meldiğim, hakkım olan, yaşamam yasak edilen duyguları yedi saat boyunca dinlemek, tanık olmak zorunda kaldığım geceyi hatırla. Yedi saat, yedi sonsuzluk gibi gelmişti bana, büzülmüş, nefesimi tutmuş, bir zamanlar Yakup'un Senin meleğinle mücadele ettiği gibi* ben de, kendi çığlığımla mücadele etmiştim. O yedi saat bana Yakup'u beklediğim yedi yıldan yetmiş kat daha uzun geldi. Sürekli Senin kutsal adını çağırmasaydım ve Senin sonsuz sabrını düşünüp kendime güç vermeseydim sabrımın sınandığı o geceye katlanamazdım.

O gece yaptıklarım, gösterdiğim sabrım Yüce Tanrım yeryüzünde övündüğüm yegâne eylemdi, çünkü o gece Senin gibi sabırlı, Senin gibi merhametliydim – çünkü yüreğimin çaresizliği, çektiği acı, yeryüzünde tüm insanlarınkinden daha fazlaydı ve yeryüzünde başka bir kadını o uğursuz gecede beni sınadığın gibi sınamış mısındır bilmiyorum. Ve Yüce Tanrım ben o geceye, tüm gecelerin gecesi olan o geceye sonuna kadar dayandım, horozlar ötmeye başladığında, Yakup ile Lea o büyük yorgunluğun ardından yataklarında uyuyorlarken bitkin bedenimi güçlükle ayağa kaldırdım. Koşarak kaçtım babamın evine, çünkü birazdan Yakup'u aldattığımız ortaya çıkacaktı, çenem Yakup'un öfkesinden korktuğu için tir tir titriyordu, çok geçmeden korktuğum başıma geldi. Baba evine henüz varmıştım ki aldatılan Yakup'un öfkeli bir boğa gibi kükremesini duydum, içeriye daldı, ellerinde balta vardı, babam Lavan'ı öldürecekti. Babam Lavan, o ihtiyar insan, öfkeden kudurmuş Ya-

* Yakup bir gün çölde bir adamla karşılaşır ve tanyeri ağarıncaya kadar onunla güreşir. Yakup, bırak gideyim, dediği halde, güreş tuttuğu kimse onu bırakmaz ve daha sonra o kişi Yakup'a, "Artık sana Yakup değil, İsrail (Yahudilerce: Tanrı'yla güreşen) denecek. Çünkü sen, Allah'la ve insanlarla güreşip yendin!" der. (Bkz. Tevrat Yaratılış, 32: 22-32).Tevrat'ta anlatıldığına göre bu güreş esnasında Yakup'un uyluk kemiği incinmiştir. Bu nedenle Yahudiler, bugün bile uyluk kemiğinin üzerindeki siniri yemezler. (ç.n.)

kup'un sesini duyduğunda eli ayağına dolandı. Korkuyla yere yığıldı ve Senin kutsal adını çağırdı. Ve Yüce Tanrım Senin kutsal adını duyduğumda o kutsal cesaretimin verdiği güçle atıldım öne, Yakup'un öfkesi babama değil, bana boşalsın diye. Yakup'un gözleri öfkenin kanını ateşlemişti ve beni, onu aldatanlara yardım eden beni görür görmez yüzüme bir yumruk indirdi, ben yere yığıldım. Fakat Yüce Tanrım hiçbir şey demeden katlandım, çünkü öfkesinde büyük bir aşk vardı, biliyordum. Ve eğer o gün Yakup beni öldürseydi –çıldırmış gibi baltayı vurmak için bana kaldırmıştı–, Tanrım, sonsuz huzuruna çıktığımda hiç şikâyet etmezdim, çünkü büyük bir acıyı göze alarak kandırmıştım onu ve onun bu öfkesinin aşkının büyüklüğünden kaynaklandığını biliyordum.

Öfkeli Yakup, korkudan kendinden geçmiş beni ayaklarının dibinde kanlar içinde gördüğünde Ya Rab, merhamete geldi. Havaya kaldırdığı balta düştü ellerinden, eğildi, öptü dudaklarımdaki kanı. Ve sadece bana merhamet etmedi, babam Lavan'a da merhamet etti, benim için affetti onu da ve kovmadı Lea'yı çadırından. Babam yedi yıl sonra beni ona ikinci eş olarak verdi, o da bana çocuklar verdi – göğsümdeki sütümle besledim, Senin sözlerinle büyüttüm onları. Çaresiz kaldıklarında Senin kutsal adını çağırmalarını öğrettim onlara. Ve bugün çaresizlik içinde olan ben sesleniyorum Sana merhameti sonsuz olan Tanrım. Bir tarihte Yakup'un yaptığı gibi indir öfkenin baltasını, dağıt öfkenin kara bulutlarını! Rahel nasıl merhamet ettiyse, Sen de bir kez daha merhamet et Yüce Tanrım, sabret Sen de, benim sabrettiğim gibi, bağışla kutsal şehrini! Esirge çocuklarımı ve torunlarımı, bağışla Kudüs'ü!"

Rahel'in sesi göğün yüzlerce katına ulaşmak istercesine gür çıkmıştı; bu haykırıştan sonra yüreğindeki güç de tükenmişti, dizlerinin üzerine çöktü, sarsılan başını toprağa

eğdi, lüle lüle saçları siyah akan bir nehir gibi, titreyen bedeninin üzerine döküldü. – Böyle diz çöktü Rahel, derin bir nefes aldı ve Tanrı'nın cevabını bekledi.

Fakat – Tanrı – susuyordu. Yeryüzünde ve gökyüzünde ve hatta süzülen bulutlarda Tanrı'nın suskunluğundan daha korkunç bir şey yoktur. Tanrı sustuğunda, zaman durur, ışıklar söner, gündüz geceden ayırt edilmez ve hem bu dünyada hem de öte dünyada yaratılışta olduğu gibi bir boşluk, bir sessizlik hâkim olur. Hiçbir şey hareket etmez, hiçbir nehir akmaz, çiçekler açmaz, denizler bile dalgalanmaz Tanrı bir şey demedikçe. Hiçbir fani kulak sessizliğin bu uğultusuna dayanamaz, hiçbir fani yürek bu korkunç boşluğa, içinde sadece Tanrı'nın yaşayabileceği ve Tanrı sustukça hiçbir yaşamın varlık gösteremeyeceği bu boşluğa dayanamaz.

Ve Rahel de, sabrı sonsuz olan Rahel de çaresizliğini haykırdıktan sonra Tanrı'nın böyle sonsuzca susmasına dayanamadı. Bir kez daha başını kaldırdı. Görünmeyene dikti bakışlarını, bir kez daha ellerini havaya kaldırdı, ağzından çıkan sözler öfkesinin çaktığı alev gibi kırmızıydı:

"Beni duymadın mı, Her Zaman, Her Yerde Olan Tanrım, beni duymadın mı, Her Şeyi Duyan Tanrım, yoksa cahil bir kulun olan ben mi açıklamalıyım sana? O vakit dinle, inatçı Tanrım – Yakup, kız kardeşimin rahmine tohumlarını ektiğinde kıskanmıştım ben de, tıpkı şimdi benim çocuklarım Senin yerine başka tanrılara tütsü yaktığında Senin kıskandığın gibi. – Fakat güçsüz bir kadın olan ben bile öfkemin üstesinden gelmiştim, Senin için, merhametli olduğunu sandığım Senin için merhamet etmiştim Lea'ya ve Yakup da bana merhamet etmişti, şunu gör artık Tanrım: Biz insanlar hepimiz, yoksul ve fani, kıskançlığın kötülüğünü yendik –fakat Sen, Her Şeyi Yaratan ve Her Şeye Son Veren, Her Şeye Kadir Olan Sen, Her Şeyin Başı

ve Sonu Olan Sen, Sınırsız Güce Sahip Olan Sen, bizlerin sadece birer damlası olduğumuz Okyanus Olan Sen– Sen merhamet etmek istemiyor musun? Biliyorum benim çocuklarımın halkı çok inatçıdır ve Senin kutsal boyunduruğuna isyan ediyorlar, fakat Sen Tanrı'ysan, her şeyin Efendisiysen o zaman hoşgörünün onların kibrinden, merhametinin onların hatalarından daha büyük olması gerekmez mi? Bir insan meleklerinin önünde Seni utandırmamalı ve melekler şöyle dememeli: Bir zamanlar yeryüzünde bir kadın vardı, zayıf, ölümlü bir kadın, adı Rahel'di, bu kadın öfkesini yendi. Fakat O, Tanrı, Herkesin ve Tüm Kâinatın Efendisi ise öfkesinin hizmetkârı oldu. Hayır, Tanrım bu olmamalı, eğer merhametin sonsuz değilse, Sen de sonsuz olamazsın – *o zaman – Sen – de – Tanrı – değilsin.* O zaman Sen gözyaşlarımdan yarattığım Tanrı değilsin, kız kardeşimin korku dolu çığlıklarında sesini duyduğum Tanrı değilsin – o zaman Sen yabancı bir Tanrı'sın, öfkeli bir Tanrı'sın, cezalandıran bir Tanrı'sın, bir intikam Tanrı'sısın; ve ben, Rahel, sadece sevenleri seven ve sadece merhamet edene hizmet eden ben, ben, Rahel – o zaman Seni meleklerinin önünde reddediyorum! Buradakiler istiyorlarsa eğilsinler önünde, istiyorlarsa seçilmiş kişilerin ve peygamberlerin eğilsinler önünde –fakat bak ben, Rahel Ana, ben eğilmiyorum önünde– dimdik duruyorum karşında ve hükmünü kabul etmiyorum. Çünkü Sen benim çocuklarımla hesaplaşmadan önce ben hesaplaşmak istiyorum Seninle ve Seni itham ediyorum: Sözün Tanrım, doğanla çelişiyor ve öfke kusan ağzın aslında kendi kalbini yalanlıyor. O halde kendinle ağzından çıkan söz arasında bir denge kur. Gösterdiğin gibi öfkeliysen, ó zaman beni de at karanlığa, çocuklarımın yanına, çünkü öfkeli bir Tanrı'yı görmek, yüzüne bakmak istemiyorum. Kıskançlığının öfkesi midemi bulandırıyor. Fakat eğer baştan beri sevdiğim, buyruğuna göre yaşadığım

merhametli Tanrı'ysan, o zaman ortaya çık, göreyim Seni, yüzüme bak hoşgörünün ışığıyla, hoş gör çocuklarını da, merhamet et kutsal şehre."

Rahel bu ağır sözlerini gökyüzüne doğru söyledikten sonra gücünü yine kaybetti, dizlerinin üzerine çöktü, başını kaldırdı, yukarıdan gelecek sözü bekledi, gözkapakları bir ölünün gözkapakları gibi kapandı.

Fakat Rahel'in yakınındaki ataların ataları ve peygamberler korkuyla yanından uzaklaştılar, çünkü Tanrı'yla hesaplaşan bu kâfirin üzerine şimşek düşecek ve onu yok edecek sanıyorlardı. Korku dolu gözlerle göğe baktılar. Fakat bir işaret gelmedi gökyüzünden.

Tanrı'nın çatılan kaşlarından korkan melekler ise korkuyla başlarını kanatlarının altına saklamışlar, Tanrı'nın mutlak kudretini inkâr eden bu atılgan kadına ürkek ürkek bakıyorlardı; birdenbire Rahel'in yüzünden ışık saçıldı etrafa, Rahel'in alnı parlıyordu. Sanki ışık Rahel'in içinden çıkıyor, tenini aydınlatıyordu ve yanaklarından süzülen gözyaşları şafak vaktindeki çiyler gibi parlıyordu. O zaman melekler gördüler ki, Tanrı tüm sevgisiyle Rahel'in yüzüne bakmıştı. Ve melekler şunu da fark ettiler, Tanrı, sözünü inkâr eden bu kadını sonsuz inancı ve sabırsızlığı nedeniyle kendisine kayıtsız şartsız itaat eden diğer kullarından daha çok seviyordu. Meleklerin korkusu kaybolmuştu, yavaş yavaş başlarını kaldırdılar, bir de ne görsünler: Tanrı'nın çevresine yine nur ve yücelik yayılmıştı ve gülümsemesi masmavi parlatıyordu sonsuz gökyüzünü. Tam o sırada Keruvlar geldiler kanat çırparak, gümüşten ayaklarıyla fırladı rüzgâr arkalarından bir ilahi gibi parlak gökyüzünde. Fakat Tanrı'nın yüzündeki ışık öyle sonsuz bir nura dönüştü ki gökyüzü daha fazla dayanamadı bu parlaklığa, ışık sardı her yeri. Meleklerin, ölülerin ve Tanrı'nın henüz yer-

yüzüne göndermediklerinin sesi kutsal bir ahenkle birleşti, tek bir nefes gibi büyük bir şarkı oluşturdu.

Fakat çok aşağılarda, gökyüzündeki olaylara hep yabancı kalmış insanlar, başlarının üzerinde olup bitenlerden habersizdiler. Kefenlerini giymiş, kara toprağa yüz sürüyorlardı. Tam o sırada birdenbire mart rüzgârı kadar yumuşak bir şeyin başlarının üzerinden geçtiğini hissettiler. Başlarını kaldırıp baktıklarında şaşırdılar. Çünkü bulutların duvarları yarılmış, arasından muhteşem bir gökkuşağı gökyüzüne doğru çıkıyordu, gözyaşları ise ışığın yedi tonundaki gökkuşağıyla anneleri Rahel'e gidiyordu.

Üçüncü Güvercinin Hikâyesi

Gökyüzünün kapakları kapandığında, sular çekildiğinde Atamız Nuh'un haber getirmesi için gemiden yolladığı birinci ve ikinci güvercinin hikâyesi anlatılır zamanın başlangıcındaki kitapta.* Ancak üçüncü güvercinin yolculuğunu ve kaderini anlatan var mıdır? Ağrı Dağı'nın zirvesine oturmuştu Nuh'un gemisi, içinde tufandan hayatlarını kurtardığı canlılarla. Geminin direğinden baktığında yalnızca büyük dalgalar ve sonsuzca uzanan sular gören Atamız Nuh, bulutların dağıldığı gökyüzünün altında bir yerlerde kara var mı diye haber getirmesi için birinci güvercini salmış.

İlk güvercin, kitapta anlatıldığına göre havalanıp kanat çırpmış. Doğuya uçmuş, batıya uçmuş, fakat her yer sular altındaymış. Güvercin dinlenecek bir yer bulamamış, kanatları da yavaş yavaş yorulmaya başlamış. Bu nedenle yeryüzündeki tek karaya, gemiye dönmüş, Nuh elini uzatıp onu içeriye alıncaya kadar da dağın zirvesindeki geminin etrafında kanat çırpıp durmuş.

Yedi gün beklemiş Nuh, yağmur kesilinceye, sular çekilinceye kadar yedi gün beklemiş; sonra ikinci güvercini al-

* Bkz. Tevrat: Yaratılış (8:5-14). (ç.n.)

mış, haber getirmesi için onu dışarı salmış. Güvercin sabahleyin erkenden uçup akşam geç saatlerde geri döndüğünde suların yeryüzünden çekildiğinin işareti olarak gagasında zeytin ağacından yeni koparılmış bir yaprak taşıyormuş. Böylece Nuh ağaç tepelerinin suyun üstünde olduğunu ve imtihanı başardıklarını anlamış.

Bir yedi gün daha geçtikten sonra Nuh, haber getirmesi için üçüncü güvercini salmış dünyaya. Fakat sabah uçan güvercin akşam geri dönmemiş, Nuh günlerce beklemiş, fakat güvercin dönmemiş. O zaman Nuh karanın özgürlüğüne kavuştuğunu, suların çekildiğini anlamış. Güvercinden ise bir daha haber alamamış, insanlık da üçüncü güvercin hakkında hiçbir şey duymamış, bugüne kadar da üçüncü güvercinin hikâyesi hiç anlatılmamış.

Üçüncü güvercinin yolculuğu ve kaderi şöyle gerçekleşmiş: Güvercin sabah erken saatlerde gemiden, içinde sıkışık hayvanların sabırsızlıktan homurdandığı, pençelerin, toynakların itiştiği, vahşi bağırışların, tıslamaların, vızıldamaların olduğu kamaradan uçmuş; sıkışık, dar bir yerden sonsuz gökyüzüne,. karanlığın içinden aydınlığa uçmuş. Kanatlarını yağmurun tatlılaştırdığı, mis gibi kokan pırıl pırıl aydınlık havada çırparken, birden özgür olma hissi sarmış tüm bedenini ve sonsuzluğun çekiciliği işlemiş içine. Çok aşağılarda sular pırıl pırıl parlıyor, ormanlar ıslak yosunlar gibi ışıldıyormuş; çayırların üzerinden seher vaktinin beyaz bulutlarını andıran sis beyaz bir duman gibi yükseliyor, bitkilerin hoş kokuları çayırların kokusuna karışıyor, etrafa tatlı bir hava yayıyormuş. Metal gibi parıldayan gökyüzünün ışığı yeryüzüne yansıyormuş, dağların tepesinde yükselen güneş her yeri sonsuz tan kızıllığına boyamış, bu nedenle kan kırmızısı gibi parlıyormuş deniz, uyanan topraktan sıcak kanın buharı gibi dumanlar yükseliyormuş. Bu uyanışa tanık olmak muhteşemmiş ve

üçüncü güvercin mutlu bakışlarla erguvan rengindeki dünyanın üzerinden alçaktan uçmuş; karanın, denizin üzerinden uçmuş uçmuş, kendini adeta rüyadaymış gibi hissetmiş ve yavaş yavaş kendisi de kanat çırpan bir rüyaya dönüşmüş. Adeta Tanrı'nın kendisiymiş gibi tufandan kurtulan yeryüzünü ilk gören o olmuş, gördükleri de uçsuz bucaksız ve sonsuzmuş. Nuh'u, geminin ak sakallı ihtiyarını ise tamamen unutmuş, kendisine verilen görevi, geri dönmesi gerektiğini de unutmuş. Çünkü artık dünyaymış memleketi, gökyüzü de yegâne yuvası.

Böylece uçmuş üçüncü güvercin, atamızın sadakatsiz elçisi bomboş dünya üzerinde, mutluğunun fırtınasına, durup dinlenmek bilmeyen heyecanının rüzgârına kapılmış, kanatları yorgun düşüp, tüyleri ağırlaşıncaya kadar uçmaya devam etmiş. Toprak adeta zorla onu kendisine doğru çekiyormuş, yorgun kanatları o kadar ağırlaşmış ki neredeyse ağaçların nemli tepelerine değecek kadar alçaktan uçmuş, ikinci günün akşamında isimsiz –zamanın başlangıcında her şey isimsizmiş çünkü– bir ormanın derinliklerine inmiş. Dalların arasına saklanmış ve uzun yolculuğunun yorgunluğunu üzerinden atmaya çalışmış. Çalılar üzerini örtmüş, rüzgâr ninni söylemiş; gündüzleri dalların arası serinmiş, geceleri ise ormandaki yuvası sıcacıkmış. Kısa bir süre sonra rüzgârlı gökyüzünü de, uzakların çekiciliğini de unutmuş, yeşilliklerden oluşan yuvası onu içine almış, zaman akıp gitmiş.

Yolunu şaşıran güvercinin kendine yuva olarak seçtiği orman dünyamızdakilere benzer bir ormanmış, fakat henüz içinde insanlar yokmuş ve bu yalnızlık içinde, kendisini rüyadaymış gibi hissediyormuş. Karanlıkta, gecenin yeşilinde yapmış yuvasını ve yıllar geçip gitmiş, ölüm onu unutmuş, çünkü tufandan önceki dünyayı gören her cinsten bir çift hayvan ölmezmiş, hiçbir avcı da onları öldüre-

mezmiş. Kimseye görünmeden yeryüzünün keşfedilmemiş yerlerine yuva yaparlarmış, tıpkı bu güvercinin ormanın derinliklerine yuva yaptığı gibi. Bazen insanların varlığını da hissederlermiş; bir silahın patlayıp ormanın yeşil duvarlarında yüzlerce parçaya ayrıldığını, oduncuların ağaç kestiklerini ve karanlıkta yankılanan seslerini, kıkırdayan âşık çiftlerin sarmaş dolaş ücra köşelere gitmelerini, böğürtlen toplayan çocukların şarkılarını uzaktan ve hafif hafif duyarlarmış. Yaprakların içine gömülmüş, rüyalara dalmış üçüncü güvercin de dünyanın bu seslerini ara ara duysa da, onları korkmadan dinlemiş ve karanlığında kalmaya devam etmiş.

Böyle günlerden birinde orman gürlemeye başlamış, şimşekler çakıyor, yeryüzü orta yerinden ayrılacak gibi oluyormuş. Havada siyah, metal kütleler uçuşuyormuş, düştükleri yerde toprak dehşetle yerinden fırlıyor, ağaçlar saman gibi kırılıyormuş. Rengârenk giysiler içindeki insanlar birbirlerine ölüm getiriyor, makineler ateş ve yangın saçıyormuş. Yeryüzünden çakan şimşek gökyüzüne fırlıyor, ardından gök gürlüyormuş; sanki yeryüzü gökyüzüne çıkmak, gökyüzü de yeryüzüne düşmek istiyormuş. Güvercin rüyasından uyanmış. Etrafında yalnızca ölüm ve felaket olduğunu görmüş; nasıl ki bir zamanlar dünyayı sular bastıysa, şimdi de ateş çemberi sarmış her yerini. Bu nedenle güvercin kanatlarını açmış, yerle bir olan ormandan başka bir memleket, barışın hüküm sürdüğü bir yer bulmak için uçmuş.

Barışı bulmak için dünyamızın üzerinde uçup durmuş, fakat ne tarafa doğru uçtuysa sadece bu yıldırımları ve insanların şimşeklerini görmüş, dünyanın her yerinde savaş varmış. Bir zamanlar sular altında kaldığı gibi kan ve ateş denizi altında kalmış yeryüzü, tufan geri gelmiş; güvercin dinleneceği bir yer bulmak için tüm ülkelerin

üzerinden, içinden uçmuş, sonra Nuh'a geri dönmek, ona zeytin yaprağını götürüp müjdeyi vermek istemiş. Fakat o günlerde zeytin yaprağını da hiçbir yerde bulamamış; felaket tufanı gittikçe daha da yükselmiş ve insanlığın üzerine çökmüş, gitgide daha da yayılmış yangın. Ne yazık ki bugün bile hâlâ dinlenecek bir yer bulamadı güvercin, insanlık da barışı bulamadı hâlâ; fakat güvercin aradığını bulamadan evine dönemez, bulamayınca da sonsuza kadar dinlenemez.

Bugüne kadar hiç kimse görmedi onu, barışı ararken yolunu kaybeden efsanevi güvercini, fakat o hâlâ başlarımızın üzerinde uçuyor, korku içinde, kanatları yorgun. Bazen, o da sadece geceleri korkuyla uykudan sıçradığımızda yukarıda, havada bir hışırtı duyarız; karanlıkta hızlı bir kovalamaca, kesik kesik bir uçuş, ümitsizce bir kaçış belki de. O güvercin, kanatlarının üzerinde tüm karanlık düşüncelerimizi taşır, korkularında tüm dileklerimizi. Orada gökyüzü ile yeryüzü arasında ürkek ürkek süzülen, yolunu kaybetmiş bu güvercin, bir zamanların sadakatsiz elçisi, insanlığın Atası Nuh'a bizim yazgımızı bildirir. Ve tıpkı binlerce yıl öncesinde olduğu gibi dünya, birinin elini uzatıp "İmtihan yeterli" demesini bekler ısrarla ve sabırla.

Ölümsüz Kardeşin Gözleri

Her eylemden kaçarak gerçekten özgür olunmaz eylemden
Bir dakika bile olsa özgür kalınmaz asla eylemden.

BHAGAVAD-GİTA, 3. ŞARKI

Eylem nedir? Eylemsizlik nedir? – Bu, bilgeleri de şaşırtan şeydir.
Çünkü dikkat etmeli insan eyleme, dikkat etmeli yasak olan eyleme.
Dikkat etmeli eylemsizliğe de – Derindir eylemin doğası.

BHAGAVAD-GİTA, 4. ŞARKI*

Bu Virata'nın öyküsüdür,
*halkının erdemin dört adıyla** *yücelttiği, ancak hükümdarların vakayinamelerinde de, bilgelerin kitaplarında da adı geçmeyen, insanların artık hatırlamadığı Virata'nın öyküsü.*

---

* *Bhagavad Gita*, III, 4-5 ve IV, 16-18. *Bhagavad Gita* kutsal bir Hindu metnidir ve edebiyat tarihi ile felsefedeki en önemli metinlerden biri olarak kabul edilir. *Bhagavat Gita*'da 700 vecize vardır ve *Mahabharata* destanının bir parçasıdır. *Bhagavat Gita*'daki öğretmen, Hindularca Tanrı'nın tezahürü olarak görülen ve Bhagavan (ilahi olan) olarak hitap edilen Krişna'dır. (ç.n.)

** Seneca dört ana erdem tanımlar: 1. Ölçülülük, 2. Cesaret (acılara katlanma gücü), 3. Basiret (ve akla uygunluk), 4. Adalet. Bütün erdemler birbirine eşittir, aynı değerdedir ve biri olmadan insan eksik kalır. Erdem, ölümlülerin sahip olabildiği tek ölümsüzlüktür. (ç.n.)

Henüz Yüce Buddha dünyaya gelmeden ve müritlerini bilginin ışığıyla aydınlatmadan çok önce Birwagha ülkesinde Kral Rajputa'nın yanında Virata adında bir soylu yaşardı, *Şimşek Kılıç* derlerdi ona, çünkü o bir savaşçıydı ve herkesten daha cesurdu; attığı ok, fırlattığı mızrak hedefini asla şaşırmayan, kılıç tutan kolu şimşek gibi inen bir avcıydı. Alnı açık, yüzü aydınlıktı, gözlerini hiçbir soru karşısında kaçırmazdı: Ellerini asla öfkeyle yumruk yapmaz, sesi asla öfkeli çıkmazdı. Kendisi büyük bir sadakatle krala, köleleri de ona saygıyla hizmet ederlerdi, çünkü nehrin beş kolunda ondan daha adil bir insan yoktu: İnananlar, evinin önünden geçerken saygıyla eğilirlerdi, çocuklar onu gördüklerinde gözlerinin içine bakıp gülümserlerdi.

Günün birinde hizmet ettiği kralının başına bir felaket geldi. Ülkenin yarıdan fazlasının idaresini verdiği karısının erkek kardeşi, ülkenin tamamına sahip olmak istedi ve bu nedenle kralın en iyi savaşçılarını hediyeler vererek kendi tarafına çekmeyi başardı; rahipleri de, binlerce yıldır Birwagha Hükümdarlığı'nın sembolü olan gölün Kutsal Balıkçıl Kuşlarını kendisine getirmeleri konusunda ikna etti, filleri ve balıkçılları savaş için hazırlayan kral düşmanı, dağlarda yaşayan ve kraldan hoşnut olmayan insanlardan bir ordu oluşturdu ve kente doğru yola çıktı.

Kral ise sabahtan akşama kadar bakır gonga vurduruyor, fildişinden yapılmış beyaz boruları çaldırıyordu; geceleri kulelerde ateşler yakılıyor, tehlikede olduklarının anlaşılması için alevlerin içine öğütülmüş balık pulları atılıyor ve bunlar da yıldızların altında sarı sarı parlıyordu. Fakat pek az kişi koştu yardıma; Kutsal Balıkçıl Kuşlarının çalındığını duyan kumandanlar çok üzüldüler, cesaretlerini kaybettiler; savaşçıların lideri, fillerin bakıcısı, ordunun en güvenilir kumandanları çoktan düşman safına geçmişti; terk edilen kralın gözleri, dostlarını aradıysa da boşunaydı

(çünkü kral sert bir hükümdardı, adalet konusunda da pek katıydı ve zalimce vergi toplardı). Güvendiği komutanların, tecrübeli savaşçıların hiçbiri yanında değildi, sarayda yalnızca ne yapacağını bilmeyen çaresiz köleler ve hizmetkârlar kalmıştı.

Böyle sıkıntılı bir durumdayken kralın aklına yardım borusu çalar çalmaz kendisinden sadakatini esirgemeyen Virata geldi. Kral hemen abanoz ağacından tahtırevanına binip Virata'nın evine gitti. Kralın geldiğini gören Virata, onun basıp inebilmesi için yerlere kadar eğildi, fakat kral yalvaran biri gibi Virata'nın kollarına yapıştı ve ordusunun başına geçip düşmana karşı savaşması için rica etti. Virata, kralın önünde eğildi ve şöyle dedi: "Dediğinizi yerine getireceğim efendim ve isyan ateşini hizmetkârlarınızın ayaklarının altında söndürmeden de geri dönmeyeceğim."

Ve Virata topladı oğullarını, akrabalarını, kölelerini ve katıldı onlarla birlikte savaşmak için kralın sadık ordusuna. Bütün gün ormanın içinde yürüdükten sonra öbür kıyısında krala isyan eden ve sayıları kalabalık düşman askerlerinin konuşlandığı nehre geldiler. Sayılarının çokluğuna güvenen düşman askerleri o sırada köprü yapmak için ağaçları kesiyordu. Ertesi sabah erkenden akın akın köprüden geçip kana bulayacaklardı ülkeyi. Fakat Virata kaplan avı sırasında, köprünün üst tarafında bir geçit keşfetmişti, gece bastırdığında askerlerini teker teker sudan geçirdi ve geceleyin uyuyan düşmanın üzerine çöktü. Askerler ellerindeki meşaleleri sallayınca, filler ve mandalar ürküp düşmanın üzerine saldırdı; uyuyan düşman kaçışan hayvanların ayakları altında ezildi, çadırlar ateşe verildi. Virata ise kral düşmanının çadırına daldı, daha kimse uyanmadan iki kişiyi kılıçtan geçirdi, kılıcına davranan üçüncüyü de öldürdü. Dördüncü ve beşinciyi ise tek tek dövüşerek, birini alnından, diğerini çıplak göğsünden vurarak öldürdü.

Bunlar, gölgelerin arasındaki gölgeler, yere serildikten sonra Tanrı'nın işareti olan Beyaz Balıkçıl Kuşlarını almak isteyenleri engellemek için çadırın girişinde bekledi. Ancak düşmanlardan gelen olmadı, çünkü korku içindeki düşman kaçışıyor, onların arkasından kralın sadık askerleri zafer çığlıkları atıyordu. Kısa bir süre sonra düşman iyice uzaklaştığında Virata rahatlamış olarak elinde kanlı kılıcı, çadırın önünde bağdaş kurup oturdu ve askerlerinin azgın kovalamacalarından dönmesini bekledi.

Fakat çok uzun sürmedi, ormanın arkasında Tanrı'nın günü uyandı, sabahın altın kızıllığında palmiyelerin aksi meşaleler gibi vuruyordu nehrin üzerine. Güneş, doğudaki ateşli yara, kanlı bir şekilde yükseliyordu. İşte o anda Virata ayağa kalktı, giysilerini çıkardı, ellerini başının üzerine kaldırdı ve nehre doğru yürüdü, Tanrı'nın parlayan gözleri önünde eğildi, dua etmeye başladı; sonra kutsal arınma için nehrin kenarına diz çöktü ve ellerindeki kanı temizledi. Gün ışığı beyaz dalgalar halinde başına dokunduğunda, yeniden kıyıya yaklaşıp, kıyafetlerini giydi, aydınlanmış yüzüyle, gece yaşananları gündüz gözüyle değerlendirmek için çadıra geri döndü. Ölüler, kasılmış yüzlerinde ölüm korkusu, gözleri fal taşı gibi açık, iç organları deşilmiş halde yerde yatıyorlardı: Kral düşmanının alnı yarılmış, Birwagha ordularının eski başkumandanı diğer hain ise göğsünden vurulmuştu. Virata ikisinin de gözlerini kapattı ve uykudayken öldürdüklerine bakmaya gitti. Onların da bedenlerinin bir kısmı hasırla örtülüydü, ikisinin de yüzü Virata'ya tamamen yabancıydı, güneyden gelmiş, kıvırcık saçlı, kara tenli bu insanlar hainin köleleriydi. Son ölünün yüzünü çevirdiğinde ise Virata'nın gözleri kararda, çünkü ayaklarının dibinde yatan bu kişi, hainin yardıma çağırdığı ve Virata'nın bilmeden elleriyle öldürdüğü bu kişi, Virata'nın ağabeyi, *Dağların Prensi* Belangur'du. Virata titre-

ye titreye yerde bükülüp kalmış ağabeyinin üzerine eğildi, kalbini dinledi, fakat kalbi atmıyordu; ölmüş adamın açık gözleri donuk donuk bakıyordu, siyah gözbebekleri Virata'nın kalbini delip geçti. Virata güçlükle nefes almaya başladı, kendisi de ölmüş gibi ölülerin arasına oturdu, annesinin ilk göz ağrısının kendisini suçlayan donuk bakışlarını görmemek için başını çevirdi.

Derken, bağırış çağırışlar duydu. Düşmanların varını yoğunu yağmalayan askerler neşe içinde yırtıcı kuşlar gibi bağrışıyorlardı. Kral düşmanının askerleriyle birlikte ölmüş olduğunu, Kutsal Balıkçıl Kuşlarının kurtarıldığını gördüklerinde sevinçten havalara uçtular, dans edip eğlendiler, onları fark etmemiş gibi öylece duran Virata'nın eteğinden öpmeye başladılar. Onu *Şimşek Kılıç* diye çağırıyor ve övüyorlardı. Gittikçe daha fazla asker geliyordu, ganimetleri arabalara yüklediler, ganimetler o kadar çoktu ki ağır yük altında tekerlekleri toprağa saplanan arabaları çekmesi için öküzleri dikenli tellerle kırbaçladılar, kayıklar batma tehlikesi geçirdi. Bir haberci zaferi bir an önce krala iletmek için nehre atladı, diğerleri ganimetin yanında kalıp zafer çığlıkları atmaya devam ettiler. Virata ise rüya görüyormuş gibi sessizce oturuyordu. Sadece bir kez yükseltti sesini, o da askerler ölülerin giysilerini soymaya kalktıklarında. İşte o zaman ayağa kalktı Virata, askerlere, ölülerin yakılması için odun toplamalarını ve odun yığınlarının üzerine cesetleri dizmelerini emretti. Böylece ölüler ruhları arınmış olarak dönüşüme gidebileceklerdi. Bu hainlerin cesetlerinin ormandaki çakallar tarafından parçalanması gerektiğini, kemiklerinin de güneşin öfkesi karşısında un ufak olması gerektiğini düşünen askerleri, Virata'nın hainlere bu kadar iyi davranmasının sebebini anlayamadılar; ancak yine de emrini yerine getirdiler. Odunları yığıp, cesetleri üzerine koydular. Virata odunları tutuşturdu, içine

güzel kokular ve sandal ağacı attı – sonra başını çevirdi ve tüm odunlar yanıp kül oluncaya kadar hiç konuşmadı.

Bu arada köleler, kral düşmanının adamlarının büyük bir gururla başladığı köprü inşaatını bitirmişlerdi; köprüden önce başlarında Pisang çiçeklerinden taçlar olan savaşçılar geçti, sonra köleler ve at üzerinde soylular. Virata önce onların geçmesini istemişti, çünkü onların söyledikleri şarkılar ve attıkları sevinç çığlıkları yüreğini dağlıyordu; köprüden kendisi geçmeye başladığında ise onlarla arasındaki mesafe iyice açılmıştı. Köprünün ortasına geldiğinde durdu, akan suyun her iki yanına bakmaya başladı – fakat önünden ve arkasından giden ve aradaki mesafeyi koruyan askerler şaşkınlıkla ona bakıyorlardı. Virata'nın kılıcı tutan elini gökyüzüne karşı sallıyormuş gibi havaya kaldırdığını, kolunu indirirken kabzayı tutan elinin gevşediğini ve kılıcın nehre düştüğünü gördüler. Kıyının iki yanından çıplak oğlanlar yanlışlıkla düştüğünü sandıkları kılıcı çıkarmak için nehre atladılar; fakat Virata sertçe onlara geri gelmelerini işaret etti, adamlarının şaşkın bakışları arasında, hiç konuşmadan, hatta tek bir hareket bile yapmadan yoluna devam etti. Memleketlerine giden sarı toprak yoldan ilerlerken ağzından tek bir kelime çıkmadı.

Birwagha'nın akik taşından yapılmış şehir kapısının, sivri kulelerinin çok uzağında beyaz bir toz bulutu gökyüzüne yükseldi. Toz bulutu yaklaşıyordu; gelenler atlılar ve adamlarıydı. Ordunun yaklaştığını gördüklerinde, doğumundan, arınmış bedeninin alevlerle sarılacağı ölümüne kadar topukları toprağa değmemesi gereken kralın onları karşılamaya geldiğini anlayınca yola halı serdiler. Derken uzakta, çok yaşlı bir filin üzerinde kral göründü, etrafında kralın genç hizmetkârları vardı. Fil ankusaya itaat ederek dizlerinin üzerine çöktü ve kral yere serilmiş halıya ayak bastı. Virata efendisinin önünde diz çökmek istedi, fakat

kral ona yaklaştı ve sarıldı. Bu alt sınıftan birini onurlandırmak demekti, şimdiye kadar ne duyulmuş ne de kitaplarda yazılmış bir şeydi. Virata Balıkçıl Kuşlarını getirtti, kuşlar beyaz kanatlarını çırptıklarında öyle sevinç çığlıkları koptu ki atlar şaha kalktı, fil bakıcıları ankusalarla filleri sakinleştirmek zorunda kaldılar. Kral, zaferlerinin sembolü olan Balıkçıl Kuşlarını görünce Virata'ya bir kez daha sarıldı ve kölelerden birine bir işaret yaptı. Köle, Rajputa'nın ilk kahramanına ait olan ve dört bin dokuz yüz yıldır kraliyet hazine dairesinde bulunan, kabzası beyaz değerli taşlarla kaplı, gövdesine bilgelerin ve hatta büyük tapınak rahiplerinin bile bilmediği kadar çok eski bir dilde, atalarının dilinde zafere dair gizemli sözlerin altın harflerle kazınmış olduğu kılıcı getirdi. Kral, kılıçların kılıcını alıp teşekkür nişanesi olarak Virata'ya uzattı ve onu savaşçılarının lideri, ordularının başkumandanı ilan etti.

Fakat Virata yerlere kadar eğildi ve şunları söyledi:

"Merhametlilerin en yücesinden, hükümdarların en cömertinden bir şey dileyebilir miyim?"

Kral da aşağıya, ona doğru bakıp şöyle dedi:

"Gözünü açıp kapatıncaya kadar gerçekleşecektir dileğin. Krallığımın yarısını da istesen, dudaklarından tam dökülmeden senin olacaktır bilesin."

Virata şöyle dedi:

"O zaman izin ver Yüce Kralım, yerinde kalsın bu kılıç, çünkü bir daha asla elime kılıç almayacağım diye büyük yemin ettim, çünkü ben ağabeyimi öldürdüm bugün, aynı ananın rahminde olduğum, aynı ananın elinde yetiştirdiği, beraber oynadığım ağabeyimi."

Şaşkınlıkla baktı kral. Sonra şöyle dedi:

"O halde kılıç olmadan savaşçıların başına geç ki bileyim güvende ülkem tüm düşmanlarından, çünkü şimdiye dek hiçbir kahraman bu kadar iyi yönetmedi orduları azılı

düşmana karşı. Gücün sembolü olarak kuşan benim kuşağımı, al benim atımı, al ki bilsinler senin en büyük savaşçım olduğunu."

Fakat Virata bir kez daha yerlere kadar eğildi ve şöyle karşılık verdi:

"Görünmez Olan bana bir işaret gönderdi ve yüreğim ne istediğini anladı. Ben ağabeyimi öldürdüm ve gördüm ki birini öldürmek aslında kardeşini öldürmek demektir. Ben savaşta ordularımızı yönetemem, çünkü kılıç güç demektir, güç de adaletin düşmanıdır. Öldürmek günahtır ve kim bu günaha ortak olursa o da katildir aslında. Fakat ben insanlara korku salmak istemiyorum, bana gönderilen işareti inkâr edip, öldürmek günahına ortak olmaktansa, bir dilencinin ekmeğine ortak olurum daha iyi. Sonsuz dönüşümün içinde kısadır insan hayatı, izin ver, bundan böyle adil biri olarak yaşayayım."

Kralın yüzü bir an gölgelendi, biraz önceki sevinç çığlıkları yerini korkunun sessizliğine bırakmıştı, çünkü ataların, onların atalarının zamanından beri hiçbir özgür kulu krala karşı gelmemiş, hiçbir soylu, kralın verdiği armağanı reddetmemişti; kral bakışlarını Virata'nın kurtardığı, zaferin simgesi Balıkçıl Kuşlarına çevirdi, derken yüzü birden aydınlandı ve şöyle dedi:

"Düşmanlarımın karşısında hep yiğit, cesur biri olarak gördüm seni ve krallığımdaki hizmetkârlarım arasında adildin hep. Mademki savaşta yanımda olmayacaksın, o zaman başka bir yerde hizmet etmeni isterim bana. Suç nedir bildiğin ve suçu ölçüp tartabildiğin için yargıçlarımın başına geçmelisin ve sarayımın merdivenlerinde vermelisin hükmü, vermelisin ki gerçek korunsun bu duvarlar arasında, hak, hukuk ve adalet olsun topraklarımda."

Virata, kralın karşısında eğildi ve teşekkürünün işareti olarak onun dizlerine sarıldı. Kral ona yanındaki file bin-

mesini emretti, ikisi birlikte insanların sevinç çığlıkları arasında, altmış kuleli şehirde yan yana gittiler.

O günden sonra Virata sarayın gölgesi altında pembe merdivenlerin tepesinde gün doğumundan gün batımına kadar kral adına adalet dağıtmaya başladı. Fakat karar vermeden önce iyice düşünür, her şeyi hassas bir terazide tartar gibi hesaplardı; bakışlarıyla suçlunun içini görür, sorgularıyla tıpkı bir porsuğun toprağı kazması gibi suçlunun ruhunun derinliklerini didik didik ederdi. Verdiği hükümler sertti, katıydı ancak kararı aynı gün vermezdi, kararı açıklamadan önce hep bir gün beklerdi; ev halkı, onun üst kata çıkıp, kimseyle konuşmadan tek başına, günün ilk ışıkları vuruncaya kadar saatlerce huzursuzca gidip geldiğini, verdiği kararın adil olup olmadığını düşünüp tarttığını duyardı. Hükmünü açıklamadan önce ellerini ve alnını suyla yıkardı ki kararı, tutkusunun ateşinden daha yüksek olsun. Kararını açıkladıktan sonra suçluya dönüp kararı adil bulup bulmadığını sorardı; çok nadiren kararına itiraz eden olurdu. Genellikle hükmü duyan suçlu, sessizce oturduğu yerin basamağını öper, başını eğer, verilen cezaya Tanrı'nın ağzından çıkmış bir hükümmüş gibi boyun eğerdi.

Virata hiçbir zaman ölüm kararı vermedi, en azılı suçlular için verdiği kararlarda bile kendisini uyaranlara aldırmadı. Çünkü Virata kan dökmekten çekinirdi. Bir zamanlar cellatların, öldüreceği kurbanların başını kenarına dayadığı, ölenlerin kanlarıyla taşları simsiyah olan, Rajputa'nın atalarının atasının yaptırdığı yuvarlak çeşme yıllar içinde yağan yağmur sularıyla bembeyaz olmuştu. Ve şimdi artık ülkede bu tür idamlar yapılmıyordu. Virata suçluları kayaların içine oyulmuş zindanlara ya da bahçe duvarlarının inşaatında kullanılacak kayaları kırmak için dağlara

ya da fillerle birlikte çarklarını döndürmeleri için nehrin kıyısındaki pirinç değirmenlerine gönderiyordu. Virata yaşama saygı duyuyordu, insanlar da ona, çünkü kararlarında asla bir hata olmazdı; sorularında bir umursamazlık, bir ihmalkârlık görülmez, konuşurken sözlerinde öfke sezilmezdi. Memleketin dört bir yanından, mandaların çektiği arabalarında çiftçiler, köylüler gelir, anlaşmazlıklarının çözülmesi için ona başvururlardı; rahipler onu dinler, kral tavsiyelerine önem verirdi. Şöhreti tıpkı bambu ağacı gibi hızla büyüdü ve insanlar onun adının bir zamanlar *Şimşek Kılıç* olduğunu unuttular ve onu tüm Rajputa'da *Adalet Pınarı* diye çağırmaya başladılar.

Virata'nın sarayın avlusunun basamaklarında adaleti dağıtmasının altıncı yılında, kayalıklarda yaşayan ve başka tanrılara tapan vahşi Kazan Kabilesi'nden bir grup, beraberlerinde getirdikleri bir genç hakkında şikâyetçi oldu. Delikanlının ayakları günlerce çıplak ayakla yürüdüğü için kan içindeydi, güçlü kolları kimseye zarar vermesin diye dört kat zincire vurulmuştu, çatık kaşlarının altından öfkeyle bakan gözlerinden bunu yapacağı anlaşılıyordu. Adamlar bağlı genci merdivenlere getirdiler ve hâkimin karşısında diz çöktürdüler, sonra kendileri de diz çöküp şikâyetlerini dile getirdiler.

Virata şaşkınlık içinde gelen yabancılara baktı: "Sizler kimsiniz kardeşlerim, uzaklardan gelen ve karşıma getirdiğiniz zincire vurulmuş bu genç kim?"

İçlerindeki en yaşlısı eğilip şöyle dedi:

"Çobanız bizler, efendimiz, ülkenin doğusunda barış içinde yaşarız, fakat bu kişi, kötü bir kabilenin en kötü üyesidir, bir canavardır, elindeki parmaklardan daha çoktur öldürdüğü insan sayısı. Köyümüzden bir adam vermedi kızını buna eş olarak, çünkü dinsizdir bunlar, köpek eti yerler, inekleri öldürürler, adam kızını vadiden bir tüccara

verdi. Öfkeden kuduran bu genç bir haydut gibi saldırdı sürümüze, kızın babasını ve üç oğlunu katletti bir gecede ve ne zaman o köyden bir adam dağların eteklerinde sürüsünü otlatmaya gitse bu kâfir öldürdü onu da hemen oracıkta. Bizim köyümüzden on bir adamı katletti bu, sonunda hepimiz bir araya gelip karar verdik onu vahşi bir hayvan gibi avlamaya ve getirdik tüm yargıçların en adilinin önüne, kurtarsın bizi ve memleketimizi bu canavardan diye."

Virata başını kaldırıp zincire vurulmuş gencin yüzüne baktı:

"Bu anlatılanlar doğru mu?"

"Sen kimsin? Kral mısın?"

"Ben Virata'yım, kralın ve adaletin bir hizmetkârıyım, suçlunun cezasını verir, gerçeği yanlıştan ayırırım."

Zincire vurulu genç sustu uzun süre. Sonra sert bakışlarını çevirdi Virata'ya:

"Neyin gerçek, neyin yanlış olduğunu öyle uzaktan, insanların sana anlattıklarına bakarak nasıl bilebilirsin ki?"

"Onların suçlamalarına karşı kendini müdafaa et ki ben de gerçeği ortaya çıkarayım."

Zincire vurulu genç aşağılarcasına kaldırdı kaşlarını.

"Onlarla tartışmayacağım. Öfke nöbeti tüm benliğimi sardığında ellerimin neler yaptığını ben bile bilemezken, ne yaptığımı sen nereden bileceksin? Bir kadını para karşılığında satan adama hak ettiğini verdim, onun çocuklarına da, hizmetkârlarına da hak ettiklerini verdim. İstedikleri kadar şikâyetçi olsunlar benden. Onların söylediklerinin de, senin vereceğin hükmünün de benim için bir kıymeti yok."

Dik başlı gencin adil yargıcı aşağıladığını duyan diğerleri öfke kasırgasına tutuldular, bir mahkeme görevlisi gence vurmak için dikenli değneğini kaldırdı. Fakat Virata sakinleşmelerini işaret etti ve sorularını sormaya devam etti.

Davacıların cevabını dinledikten sonra bu kez aynı soruyu zincire vurulu gence sordu.

Ancak genç dişlerini kenetledi, kötü kötü güldü ve bir kez daha konuştu:

"Başkalarının anlattıklarından nasıl anlayabilirsin gerçeği?"

Virata sorgulamasını tamamladığında güneş tam tepedeydi, öğlen olmuştu. Ayağa kalktı, her zaman yaptığı gibi önce evine gidecek, hükmünü ertesi gün açıklayacaktı. Fakat davacılar ellerini kaldırıp "Efendimiz, huzurunuza gelinceye kadar yedi gün yol yürüdük, dönüşümüz de yedi gün sürecek. Yarına kadar bekleyemeyiz, sığırlarımız susuzluktan ölür, tarlalarımız sürülmeyi bekler. Yalvarıyoruz sana efendimiz, hükmünü bugün ver," dediler.

Bunun üzerine Virata basamaklara oturdu ve düşünmeye başladı. Başında ağır bir yük taşıyormuş gibi gergindi yüzü, çünkü şimdiye kadar merhamet dilemeyen ve kendini savunmayan biri hakkında hüküm verdiği hiç olmamıştı. Uzun süre düşündü, saatler ilerledikçe, kafasının içindeki gölgeler de büyüdü. Sonra çeşmeye gitti, ellerini ve yüzünü soğuk suyla yıkadı ki vereceği hüküm tutkusunun ateşinden özgür olsun ve şöyle dedi: "Açıklayacağım hüküm adil olsun. Cinayet suçu işledi bu adam, on bir insanın canını aldı sıcak bedenlerinden ve gönderdi onları dönüşümün dünyasına. Her insan bir yıl kapalı kalır olgunlaşırken ana rahminde, bu nedenle öldürdüğü her can için bir yıl toprağın karanlığında kapalı kalacaktır bu kişi de. On bir insanın bedeninden döktüğü kan için, yılda on bir kez kırbaçlanacaktır o da, bedeninden kan fışkırıncaya kadar, böylece ödeyecektir kurbanlarının sayısı kadar günahının bedelini. Fakat hayatı alınmayacaktır elinden, çünkü tanrıların bahşettiği hayata süremez elini hiç kimse. Birileri istediği için değil, böyle olması gerektiği için verdiğim hüküm

adil olsun." Ve Virata yine basamaklara oturdu, davacılar saygılarının göstergesi olarak merdivenleri öptüler. Zincire vurulu genç ise kendisine soran gözlerle yaklaşan yargıcın bakışlarına karanlık bir şekilde dikti gözlerini. O zaman Virata şöyle dedi:

"Verdiğim cezayı hafifletmem için merhamet dilemeni, senden şikâyetçi olanlara karşı kendini savunmanı istedim, ancak sen ağzını açmadın. Hükmümde bir yanlışlık varsa öte dünyada benden değil, suskunluğundan hesap soracaksın. Ben sana merhamet göstermek istedim."

Zincire vurulu genç haykırdı: "Senin merhametini istemiyorum. Bir çırpıda elimden aldığın hayatıma karşı göstereceğin merhametinin ne önemi var?"

"Senin canını almıyorum."

"Ama hayatımı alıyorsun, hem de bunların vahşi dedikleri kabilemin reisinden daha gaddarca alıyorsun. Beni niçin öldürmüyorsun? Ben öldürdüm, adamın karşısına geçip öldürdüm, fakat sen bir leş gibi toprağın karanlığına gömeceksin beni, yıllar geçtikçe çürüyeyim diye, çünkü sen korkaksın, yüreğin kan görmeye dayanamaz, iç organların bile korkaktır senin. Yasaların keyfi, hükmün bir azaptır. Öldür beni, çünkü ben öldürdüm."

"Sana adil bir ceza verdim..."

"Adil mi? Adaleti neyle ölçersin sen ey Yargıç? Kim seni kırbaçladı ki, kırbaçlanmanın ne olduğunu bilesin? Nasıl oluyor da toprak altında geçireceğim yılları gün ışığında geçirecekmişim gibi parmaklarınla sayabiliyorsun. Sen hiç zindana atıldın mı? Ömrümün kaç baharını benden aldığını biliyor musun? Hiçbir şey bilmiyorsun sen, adil bir insan değilsin sen, çünkü ancak darbe yiyen bilir onun ne olduğunu, darbeyi vuran değil, sadece acı çeken bilir acının ne olduğunu. Kibrin yalnızca suçluları cezalandırmayı biliyor, oysa sensin en büyük suçlu, çünkü ben öfkeliyken aldım

insanların canını, tutkumun esiriyken işledim cinayet, oysa sen soğukkanlılıkla alıyorsun hayatımı benden, ellerinin tartmadığı, dehşetini hiç bilmediğin bir ölçüye dayanarak. Adaletin basamaklarından in aşağıya ey Yargıç, yaşayan insanların hayatını bitirme sözlerindeki ölümle!"

Nefret çığlıkları döküldü dudaklarından gencin, soldu yüzü, diğerleri öfkeyle saldırmak istedi ona. Fakat yargıç bir kez daha durdurdu onları, vahşi gence döndü ve şöyle dedi: "Burada ağzımdan çıkan hükmü değiştiremem. Dilerim adil bir hükümdür bu verdiğim."

Virata bunları söyledikten sonra oradan ayrılırken zincirlerinden kurtulmak isteyen genci zor zapt ettiler. Fakat yargıç durdu ve geri dönüp gence baktı. Gencin gözlerinin, kral düşmanının çadırında kendi elleriyle öldürdüğü ağabeyinin gözlerine benzediğini görünce yüreğinin içine kadar ürperdi...

O akşam Virata hiç kimseyle tek kelime konuşmadı. Yabancı gencin bakışları ateşten bir ok gibi saplanmıştı yüreğine. Ev halkı onun yukarıda, bütün gece, sabahın ilk ışıkları palmiyelerin arasından çıkıncaya kadar bir aşağı bir yukarı gidip geldiğini duydu.

Tapınağın kutsal gölünde yıkandı Virata ve yüzünü doğuya dönüp dua etti; sonra yine evine döndü, sarı tören elbisesini giydi, soru sormayan ve şaşkınlık içinde törene hazırlanışını seyreden ev halkını selamladı, sonra günün her saatinde ziyaret edebileceği kralın sarayına gitti. Virata kralın önünde eğildi ve elbisesinin bir kenarına dokundu, bu ondan bir şey rica etmek istediğinin bir göstergesiydi.

Kral ona dostça baktı ve şöyle dedi: "Dileğin giysime dokundu. Dile getirmeden gerçekleşeceğini bil, Virata."

"Beni yargıçlarınızın başı yaptınız. Yedi yıl boyunca sizin adınıza adalet dağıttım, ancak adil davranabildim mi

bilmiyorum. Bana bir ay zaman verin, hakikate giden yolu bulayım, izin verin, ne yapacağımı size ve başkalarına söylemeyeyim. Haksızlık yapmadan yerine getirmek isterim işimi, günah işlemeden sürdürmek isterim yaşamımı."

Kral şaşırdı:

"Krallığım adaletten yoksun kalacak bu bir ay zarfında. Fakat sormayacağım sana gitmek istediğin yolu. Dilerim hakikate götürür gittiğin yol seni."

Virata şükranının simgesi olarak tahtın eşiğini öptü, kralın karşısında tekrar eğildi ve oradan ayrıldı.

Hava kararmadan Virata evine vardı, karısını ve çocuklarını yanına çağırdı: "Bir ay boyunca beni göremeyeceksiniz. Vedalaşın benimle ve sormayın hiçbir şey bana."

Ürkek ürkek baktı karısı ona, inançla baktı oğulları da. Hepsinin önünde teker teker eğildi ve her birini iki kaşının arasından öptü. "Şimdi odalarınıza dönün, kapınızı kilitleyin, ben kapıdan çıkıp arkamı döndükten sonra hiç kimse nereye gittiğime bakmayacak. Ay kendini yenilemeden de sormayın beni hiç kimseye."

Hepsi dönüp sessizce odasına çekildi.

Virata tören elbisesini çıkardı, koyu renk bir elbise giydi, Bin Suretli Tanrı'nın resimleri önünde dua etti, palmiye yapraklarının üzerine bir şeyler yazdı ve sonra mektubu bir rulo haline getirdi. Karanlık bastırdığında sessizce evinden çıktı, şehre varmadan önce dibinde maden ocaklarının ve hapishanelerin olduğu kayalıklara geldi. Uykudan uyanıp gelinceye ve kim o diye soruncaya kadar zindancının kapısını çaldı:

"Virata'yım ben, başyargıç. Dün getirilen mahkûmu görmeye geldim."

"En alttaki zindandadır o efendimiz, karanlığın derinliklerindedir. Sizi onun yanına götüreyim mi?"

"Ben burayı biliyorum. Bana anahtarları ver ve dinlenmene bak. Yarın anahtarları kapının önünde bulacaksın. Beni burada gördüğünü de kimselere söyleme."

Zindancı, yargıcın önünde eğildi, ona anahtarlarla bir meşale verdi. Virata çekilmesini işaret edince yatağına geri döndü. Virata ise karanlıkların içine oyulmuş bakır kapıyı açıp zindanın derinliklerine indi. Yüz yıl önce Rajputa kralları mahkûmlarını bu kayalıkların içlerine kapatmaya başlamıştı. Ve buraya kapatılan her mahkûm, her gün bu soğuk taşın içinde kendisinden sonra gelecek mahkûm için yeni bir hücre açmaya başlamıştı.

Virata kapıyı kapatmadan önce son bir kez gökyüzüne ve ışıl ışıl parlayan bembeyaz yıldızlara baktı, sonra kapıyı kapattı ve meşalesinin ışığının, karanlıkta avını arayan bir hayvan gibi üzerine atladığı rutubetli bir karanlık karşıladı onu. Henüz rüzgârın ağaçlardaki yumuşak hışırtısı ve maymunların kulak tırmalayıcı çığlıkları duyuluyordu. Bir kat indiğinde bunlar uzaklardan gelen bir inleme gibi gelmeye başladı kulağına, onun altındaki kat ise denizin aynasının altı gibi sessiz, hareketsiz ve soğuktu. Taşlardan yeryüzündeki toprağın kokusu değil, yalnızca nem esiyordu; aşağıya indikçe sessizliğin donukluğunda ayak sesleri daha sert yankılanıyordu.

Beş kat altta, en yüksek palmiyeler nasıl gökyüzüne yükseliyorsa, mahkûmun hücresi de o kadar derinlerdeydi. Virata hücreye girdi ve elindeki meşaleyi, üzerine ışık düşene kadar hiç hareket etmeyen mahkûma doğru yöneltti. Bir zincir şakırtısı duyuldu.

Virata mahkûmun üzerine eğildi: "Tanıdın mı beni?"

"Elbette tanıdım seni. Sen yazgımın üzerine oturtulan ve onu ayaklarının altında ezen efendisin."

"Ben hiç kimsenin efendisi değilim. Ben yalnızca kralın ve adaletin bir hizmetkârıyım. Şimdi de buraya adalete hizmet etmek için geldim."

Mahkûm başını kaldırıp bakışlarını yargıcın yüzüne dikti: "Benden ne istiyorsun?"

Virata uzun süre sustu, sonra şöyle dedi:

"Verdiğim hükmümle senin canını yaktım. Fakat sen de söylediklerinle benim canımı yaktın. Verdiğim hükmün adil olup olmadığını bilmiyorum, fakat senin sözlerinde bir doğruluk payı var: İnsan bilmediği bir şeyle ölçmemeli. Ben cahildim ve şimdi öğrenmek istiyorum. Şimdiye kadar yüzlerce insanı gönderdim bu gece gibi karanlığın içine, birçoğuna pek fenalık ettim ne yaptığımı bilmeden. Şimdi ise adil olabilmek için bilmek, öğrenmek istiyorum ve dönüşümden sonraki hayatıma suçsuz gitmek istiyorum."

Mahkûm dik dik bakmaya devam ediyordu. Zincirler hafif şakırdadı.

"Sana neyi reva gördüğümü bilmek istiyorum. Kırbacın acısını kendi bedenimde, zincire vurulmanın ne demek olduğunu kendi ruhumda hissetmek istiyorum. Bir ay boyunca senin yerine geçmek ve bu şekilde sana karşı nasıl bir günah işlediğimi öğrenmek istiyorum. Sonra bu hükmün gücünün ve ne kadar ağır olduğunun bilincinde yeniden vereceğim kararımı. Sen bu süre zarfında özgür olacaksın. Geri döneceğine söz vermen şartıyla seni ışığa çıkaracak anahtarları vereceğim ve sen bir ay özgür yaşayacaksın – bu derinliklerin karanlığından gereken şeyi ışık öğretecek bana."

Mahkûm adeta taş kesilmişti. Zincirler hiç şakırdamıyordu artık.

"Kimsenin yaptığını yanına bırakmayan acımasız intikam tanrıçası adına bu bir ay boyunca kimseye bir şey söylemeyeceğine yemin et, yemin et ki vereyim sana anahtarları ve kendi giysilerimi. Anahtarı zindancının evine bırak, sonra özgürsün. Fakat Bin Suretli Tanrı'nın önünde ettiğin yeminle bağlandın, ay dönüşünü tamamladığında bu yazı

yı krala götüreceksin ki ben de buradan çıkabileyim, tekrar adaleti sağlayayım. Bin Suretli Tanrı'nın önünde yemin eder misin bunu yapacağına?"

"Yemin ederim." Yerin derinliklerinden geliyormuş gibi çıkmıştı bu sözler mahkûmun dudaklarından.

Virata adamın zincirlerini çözdü ve kendi giysilerini çıkardı.

"Al, giy bu elbiseyi, kendi elbiseni de bana ver ve kapat yüzünü, kapat ki zindancılardan biri tanımasın seni ve al eline tıraş bıçağını, kes saçımı ve sakalımı, tanımasın beni de hiç kimse burada."

Mahkûm tıraş bıçağını aldı ama elleri tir tir titriyordu. Fakat Virata'nın heybetli bakışları karşısında söyleneni yaptı. Uzun süre sustu. Sonra Virata'nın ayaklarına kapandı ve hıçkıra hıçkıra şunları söyledi:

"Efendimiz, benim yerime acı çekmenize izin veremem. Ben insan öldürdüm, kan döktüm bu yakıcı ellerimle. Hükmün adildi."

"Bunu sen de bilemezsin ben de, fakat çok yakında aydınlanacağım bu konuda. Git şimdi, yemin ettiğin gibi, ay dönüşünü tamamladığında beni buradan kurtartması için kralın huzuruna çık: O zamana kadar öğrenmiş olacağım ben de eylemlerimin sonuçlarını ve verdiğim hükümler adil olacak sonsuza kadar. Haydi, git şimdi!"

Mahkûm eğildi ve yeri öptü... Kapı ağır ağır kapandı karanlığa, bir kez daha aydınlattı meşalenin ışığı duvarları, derken çöktü gece saatlerin üstüne.

Ertesi sabah, kimsenin tanımadığı Virata kentin girişindeki bir alana götürülüp orada kırbaçlandı. Kırbaç çıplak sırtına ilk indiğinde yerinden fırladı, acıyla bağırdı Virata. Sonra dişlerini sıktı. Yetmişinci kez sırtına indiğinde artık kendinde değildi, ölmüş bir hayvan gibi sürükleyerek götürdüler onu.

Hücresinde yerde seriliyken kendine geldi; sırtı kızgın ateşin üzerinde yatıyormuş gibi yanıyordu. Fakat alnı serindi, nefes aldıkça yabani otların kokusunu içine çekiyordu: Saçlarının üzerinde bir el hissetti ve sanki bu el acısını dindirmeye çalışıyordu. Yavaşça gözlerini araladı, zindancının karısı yanında oturuyor, endişeyle alnındaki terleri siliyordu. Gözlerini tamamen açtığında, kadının bakışlarında merhamet ışığının parladığını gördü. Kendi bedeninde yanan bu ateş sayesinde, tüm acıların anlamının iyiliğin lütfunda olduğunu anladı. Sessizce gülümsedi kadına ve unuttu tüm acılarını.

Ancak ikinci gün kalkabildi ayağa ve soğuk zindanını el yordamıyla yokladı. Attığı her adımda yeni bir dünyanın oluştuğunu hissetti, üçüncü gün yaraları kabuk bağladı. Bilinci ve gücü geri gelmişti. Orada öyle sessizce oturuyor, duvardan düşen damlalardan anlıyordu geçen saatleri; büyük bir sessizlik küçük zamanlara bölünmüştü, sessiz sessiz güne ve geceye dönüşen zamanlara, tıpkı binlerce günlük ömrün erkekliğe ve yaşlılığa dönüştüğü gibi. Hiç kimse konuşmuyordu onunla; karanlık kanına, iliğine işlemişti sanki, öte yandan içinin sakin pınarından rengârenk anılar yükseliyor, azar azar tüm yaşamının ayna gibi yansıdığı durgun gölün içine dökülüyordu. Farklı zamanlarda yaşadığı her şey, o gölün içine koştu ve hiç dalgalanmadan, pırıl pırıl bir netlikle tuttu arınmış resmi yüreğinde. Hareket etmeksizin yansıyan dünyasına bakarken hiç olmadığı kadar saf ve berraktı duyguları.

Her geçen gün Virata'nın gözleri karanlığa daha da alıştı, karanlığın içinden bir şeylerin belirginleştiğini hissetti, ne olduğunu ayırt edebildi. İç dünyası da huzur bulmuştu: Etrafındaki şekillere bakarken sakinleşti. Hafızası, dönüşümün biçimleriyle oynuyordu, tıpkı zincire vurulmuş bir mahkûmun zindandaki küçük taşları eline alıp

oynaması gibi. Sonra kendi içine daldı, kayboldu, büyülenmiş gibi hareketsizdi, karanlıkta kendi varlığının aldığı biçimlerden habersizdi, Bin Suretli Tanrı'nın gücünü daha da şiddetli hissetti, ruhu sürekli şekilden şekle girdi; iradesinin köleliğinden kendisini kurtardı, canlıda ölü, ölüde canlı gibiydi... Yazgısının tüm korkuları fani bedeninden kurtulmanın yumuşak zevki içinde kayboldu. Geçen her saatle birlikte karanlığın daha derinliklerine, yeryüzünün taşlarına ve siyah köklerine karışıyormuş gibi hissetti, sanki toprakta yeni tohumlara gebeydi ya da bir bitkiden gövdesini dışarı çıkarmaya çalışan bir solucandı ya da varlığından habersiz, mutlu sakin bir şekilde dinlenen bir kayaydı yalnızca.

Virata on sekiz gece boyunca iradesinden kurtulmuş, yaşamın dertlerinden özgür, kendisini tanrısal gizeme adamanın keyfini çıkardı. Kefaretini ödemek için yaptığı şey en büyük mutluluğuydu, içinde hissettiği günah ve bahtsızlık ise artık düşlerinde, zihninin labirentlerinde kalmış gibiydi. Fakat on dokuzuncu gece sıçrayarak uyandı: Fani bir düşünce karıştırmıştı aklını. Kor bir iğne gibi beynini oyuyordu adeta. Korkuyla sarsıldı tüm bedeni, bir ağacın yaprakları gibi titredi parmakları. Korkutan o düşünce şuydu: Ya mahkûm yeminine sadık kalmaz ve onu unutursa, o zaman binlerce ve binlerce gün burada kalacaktı, eti kemiğinden ayrılana, dili bu suskunluk içinde kaskatı kesilene kadar burada kalacaktı. Bir kez daha fırlamıştı yaşama iradesi bir panter gibi bedeninden ve parçalamıştı kılıfını: Zaman aktı ruhuna ve insanın karmaşası olan korku ve umut da. Artık sonsuz yaşamın Bin Suretli Tanrı'sını düşünemiyordu, kendisini düşünüyordu yalnızca; gözleri ışığa aç kalmıştı, sert taşlara oturduğu ayakları açılmak, sıçramak ve koşmak istiyordu. Karısını, oğullarını, evini, sahip olduğu her şeyi düşünüyor; tüm duyularıyla

içebildiği, kanının sıcaklığıyla hissedebildiği dünyanın o yakıcı faniliğini özlediğini hissediyordu.

Hatırlamaya başladığı o ana kadar kara ve her şeyi yansıtan bir göl gibi ayaklarının dibinde sessizce yatan zaman, düşüncelerine karışmıştı. Bir nehir, bir akıntı gibi Virata'ya doğru, fakat ona karşı akıyordu. Virata, zamanın kendisini sürüklemesini, akıntıya kapılan bir ağaç gibi, bir türlü gelmek bilmeyen özgürlük saatine ulaştırmasını istiyordu. Fakat zaman ona karşı akıyordu: Akıntıya kapılan çaresiz bir yüzücü gibi zamana karşı nefes nefese mücadele ediyordu. Sanki duvardan damlayan sular damlamakta tereddüt ediyor, yere düşünceye kadar olan zaman gitgide uzuyordu. Artık hücresinde daha fazla kalmaya dayanamıyordu. Saldığı mahkûmun onu burada unutacağı ve bu sessizliğin, bu suskunluğun içinde çürüyeceği düşüncesiyle deli oluyor, dört duvarın içinde oradan oraya koşuyordu. Sessizlik adeta boğuyordu onu; taşlara bağırdı, küfretti, kendine, tanrılara ve krala söylendi. Tırnaklarını, kan içinde kalıncaya kadar kendisiyle alay eden kayalara geçirdi, başını düşüp bayılıncaya kadar kapıya vurdu. Kendine geldiğinde kudurmuş sıçan gibi yine dört duvar arasında koşuşturmaya başladı.

Zindana gelişinin on sekizinci gününden ayın dolunay olmasına kadar geçen süre içinde Virata dehşetin dünyasında yaşadı. Yemekten içmekten kesildi, çünkü korku bedenini esir almıştı. Artık düşünemiyordu, sadece dudakları aşağıya düşen damlaları sayıyordu, böylece sonsuz zamanı, geçen günleri hesaplamaya çalışıyordu. Bu düşünceler içindeyken zonklayan şakaklarındaki saçlarının ağardığının farkında bile değildi.

Fakat otuzuncu gün kapının önünde gürültüler duydu, hemen hücrenin bir köşesine çekildi. Sonra ayak sesleri kesildi, kapı açıldı, içeriye ışık girdi ve karanlığın içine gömülmüş Virata'nın önünde kral durdu. Sevgiyle ona sarıldı

ve şöyle dedi: "Yaptığın şeyi duydum, atalarımızın kitaplarında anlatılanlardan bile çok daha büyük bu eylemin. Hayatımızın karanlık döneminde yıldız gibi parlayıp yol gösterecek bize. Dışarıya çık, aydınlatsın Tanrı'nın ışığı seni, görsün halkım adil bir insanın kutsal gözlerini."

Virata elleriyle gözlerini ovuşturdu, çünkü ışık, uzun zamandan beri ondan mahrum kalan Virata'nın kanlanmış gözlerini kamaştırmıştı. Sarhoş gibi sallanarak, sendeleyerek kalktı ayağa, hizmetkârlar düşmesin diye tutmak zorunda kaldılar. Kapıya varmadan şöyle dedi:

"Kralım, adaletli bir insan olduğumu söylediniz, fakat başkaları hakkında hüküm veren kişinin haksızlık yaptığını ve günaha bulandığını biliyorum ben artık. Hâlâ burada, zamanın derinliklerinde insanlar var, verdiğim hüküm nedeniyle acı çeken insanlar var, nasıl acı çektiklerini ve bir suçun asla başka bir suçla cezalandırılamayacağını ben ancak şimdi anlıyorum. Yüce Kralım, tüm mahkûmları serbest bırakın, beni görmeye gelenleri gönderin, çünkü utandıracak beni onların övgüleri."

Kral eliyle bir işaret yaptı, hizmetkârlar toplanan halkı dağıttı. Etrafları yine sessizleşmişti. Kral şöyle dedi:

"Sarayın en yüksek basamağında otururdun daha önce, yargıçlık yaptın, adalet dağıttın. Fakat bilerek çektiğin acı sayesinde şimdi yargıçken olduğundan daha bilge oldun, bu nedenle sözlerini duyabilmem ve adaletini öğrenebilmem için artık benim yanı başımda oturacaksın."

Fakat Virata ricacı olmak için kralın dizlerine sarıldı:

"Azledin beni görevimden. Hiç kimsenin bir başkasının yargıcı olamayacağını anladığımdan beri yapamam artık yargıçlık. Cezalandırmak ancak Tanrı'nın yapabileceği bir iş, insanların değil, çünkü bir insanın yazgısına müdahale eden bulaşır günaha. Ve ben günaha girmeden sürdürmek istiyorum hayatımı."

"Pekâlâ, krallığımın yargıçlığını yapma, benim eylemlerimin danışmanı ol; savaş, barış, vergi ve faiz konusunda bilgilendir beni, doğrusunu göster bana, göster ki, kararlarımda yanılmayayım."

Virata bir kez daha sarıldı dizlerine kralın.

"Bana güç vermeyin, Yüce Kralım; çünkü güç eylemi çeker kendine ve söyleyin bana Yüce Kralım hangi eylem adildir ve karşı çıkmaz kadere? Size savaş önerirsem ölüm ekmiş olacağım, ne söylesem dönüşecek eyleme ve her eylem bilemeyeceğim bir amaç yaratacak. İnsan ancak hiç kimsenin yazgısına müdahale etmez, bir eyleme karışmazsa ve yalnız yaşarsa adaletli olabilir. Zindanda hiç kimseyle konuşmadan, yapayalnız yaşadığım kadar yakın olmadım bilginin ışığına ve hiç oradaki kadar uzak olmadım günaha. Bırakın barış içinde yaşayayım evimde, tanrılar için kendimi feda etmekten başka işim olmasın ve arınmış olayım tüm günahlardan."

"İstemeye istemeye bırakıyorum seni," dedi kral, "fakat bir bilgeye kim karşı çıkabilir, kim adaletli birinin isteğini yok sayabilir? Dilediğin gibi yaşa. Ülkemin sınırları içinde senin gibi günah işlemekten korkan birinin yaşaması, krallığım için bir onurdur."

Kapının önüne geldiler, sonra kral, Virata'nın kendi yoluna gitmesine izin verdi. Tek başına yürüdü Virata, güneşin tatlı havasını doyasıya çekti içine; hiç bu kadar hafif olmamıştı yüreği, tüm görevlerinden özgür gidiyordu evine. Derken arkasından çıplak ayaklı birinin geldiğini duydu, dönüp baktığında bir de ne görsün: Bu kişi, yerine geçtiği, cezasını onun yerine çektiği mahkûmdu. Mahkûm, Virata'nın ayağının çıkardığı tozu öptü, ürkek ürkek eğildi ve ortadan kayboldu. İşte o zaman Virata ölü ağabeyinin hareketsiz, donuk gözlerini gördüğünden beri ilk kez gülümsedi ve sevinçle evinin yolunu tuttu.

Evinde çok güzel günler geçirdi Virata. Her gün uyandığında karanlığı değil de gökyüzünün aydınlığını görebildiği için, kutsal toprağın rengini ve kokusunu hissedebildiği için ve sabahların tatlı müziğini dinleyebildiği için, şükran duası ediyordu. Her gün nefes alabilme mucizesini bir armağan, bedenini hareket ettirebilmesini bir sihir olarak görüyor, inançlı biri olarak kendi bedenini, karısının yumuşak bedenini, oğullarının güçlü bedenlerini hissediyor, her yerde Bin Suretli Tanrı'nın mutlu varlığını duyuyor, yaşamının sınırlarını aşıp yabancı birinin kaderine el atmadığı ve Görünmez Tanrı'nın Bin Suretinin vücut bulduğu tek bir insana bile düşmanca dokunmadığı için ruhu yumuşak bir gururla kanat çırpıyordu. Sabahtan akşama kadar kitaplardaki bilgeliği okuyor, ibadetin her türlüsünü yerine getiriyordu: Sessizce kendi içine dalıyor, ruhunun derinliklerine iniyor, yoksullara iyilik yapıyor ve kendinden geçinceye kadar dua ediyordu. Duyguları şenlenmiş, en önemsiz hizmetkârıyla konuşması dahi yumuşamıştı, ev halkı onu her zamankinden çok sever olmuştu. Yoksulların yardımcısı, umutsuzların avutucusuydu. İnsanların onun için ettiği dualar uykudayken bile üzerinde dolaşıyordu ve insanlar artık ona *Şimşek Kılıç* ya da *Adalet Pınarı* değil, *Öğüt Tarlası* diyorlardı. Çünkü artık sadece komşular ya da yakındakiler değil, uzaklardan da yabancı insanlar geliyorlardı çatışmalarını çözsün diye, artık yargıç olmadığı halde huzuruna çıkıyorlar ve hiç tartışmadan söylediklerini yerine getiriyorlardı. Virata mutluydu, çünkü öğüt vermenin emretmekten, anlaşmazlıkları çözmenin yargıçlık yapmaktan daha iyi olduğunu hissediyordu. Hiç kimsenin kaderi hakkında hüküm vermediği için, sadece birçok insanın kaderine hafif dokunuşlarda bulunduğu için kendisini çok mutlu hissediyordu. Ve ömrünün öğle vaktini neşeyle geçirmekten hoşlanıyordu.

Böylece üç yıl geçti ve sonra parlak bir gün gibi bir üç yıl daha geçti. Virata gitgide daha yumuşak huylu biri oldu. Çözmesi için önüne bir anlaşmazlık getirdiklerinde, yeryüzünde bu kadar çok kavga ve anlaşmazlığın olmasını, insanların önlerinde o kadar uzun ve tatlı bir hayat varken böyle ufak kıskançlıklar ve menfaatler nedeniyle çatışmalarını bir türlü anlayamıyordu. Kendisi hiç kimseyi kıskanmıyordu, kimse de onu kıskanmıyordu. Evi, arzu ve tutkuların selinden, ihtiras ve arzuların akıntısından uzaktı; sadece barışın hüküm sürdüğü bir adadaki gibi sade, mütevazı bir hayat sürüyordu.

Sessiz, sakin yaşamının altıncı yılında bir akşam yatmaya giderken birden çığlıklar ve dayak sesleri duydu. Yatağından fırladı, bir de ne görsün: Oğulları bir köleye diz çöktürmüş, su aygırı kırbacıyla* sırtını kırbaçlıyorlar ve kölenin sırtından kanlar fışkırıyordu. Acı içinde kıvranan kölenin fal taşı gibi açılmış gözleri ona bakıyordu: Virata katledilen ağabeyinin gözlerini ruhunda hissetti. Hemen koştu, oğullarının kollarından tutup burada neler olduğunu sordu.

Anlatılanlardan öğrendi ki görevi kayalıklardaki pınardan tahta kovayla eve su getirmek olan köle, defalarca öğle sıcağında gittiğinden yorulduğunu bahane etmiş, geç gelmişti ve bunun için de her defasında cezalandırılmıştı, son olarak dün de aynı sebeple ağır bir şekilde cezalandırıldıktan sonra evden kaçmıştı. Virata'nın oğulları atla peşine düşmüşler ve köleyi nehrin öte yanındaki bir köyde yakalamışlardı, sonrasında onu bir iple atın eyerine bağlamışlar, kâh koşturarak kâh sürükleyerek eve getirmişlerdi; kölenin ayakları kan revan içinde kalmıştı,

* Ucunda deriden bir top olan, vurduğu yerde yaralar açan bir kırbaç. Alman kolonilerinde dayak cezasında kullanılıyordu. (ç.n.)

bu da yetmemiş, oğulları diğerlerine (diğer köleler korkudan dizleri titreye titreye, yerde diz çökmüş köleye bakıyorlardı) ibret olsun diye acımasızca kırbaçlamaya karar vermişlerdi, ta ki Virata gelip bu korkunç işkenceye son verinceye kadar.

Virata eğilip kölenin yüzüne baktı. Topuklarındaki toprak kana bulanmıştı. Korku içindeki kölenin gözleri, kesilmeyi bekleyen bir hayvanın gözleri gibi kocaman açılmıştı. Virata, korkudan donup kalmış o kara gözlerin arkasında, bir zamanlar kendisinin zindanda yaşadığı dehşeti gördü. "Bırakın onu gitsin," dedi oğullarına, "suçunun cezasını ödedi."

Köle, Virata'nın ayakkabılarındaki tozu öptü, oğulları ilk kez öfkeyle babalarının karşısında oldular. Virata odasına geri döndü. Ne yaptığının farkında olmadan alnını ve ellerini yıkadı, hemen yaptığı şeyin ayırdına vardı: Yıllar sonra ilk kez yargıçlık yapmış ve bir insanın kaderine müdahale etmişti. Ve altı yıldan sonra ilk kez o gece uykusu onu terk etti.

Karanlık yatağında uykusuz öylece uzanmışken kölenin (yoksa öldürülen ağabeyinin mi?) korku dolu gözleriyle oğullarının öfke saçan gözlerini hatırladı ve kendi kendine oğullarının bu köleye haksızlık yapıp yapmadığını sordu. Azıcık ihmalkârlık nedeniyle evinin toprağı kana bulanmıştı, küçük bir savsaklama yüzünden bir insan kan revan içinde kalıncaya kadar kırbaçlanmıştı; tüm bunlardan duyduğu suçluluk hissi, bir tarihte zindandayken kızgın engerek yılanı gibi hissettiği kırbaç darbelerinden daha çok yakıyordu sırtını. Böyle bir zulüm elbette özgür bir insana değil, bir köleye, kralın yasalarına göre ana rahmine düştüğü andan itibaren efendisinin malı olan bir köleye reva görülmüştü. Fakat kralın bu yasası aynı zamanda Bin Suretli Tanrı'nın da mı yasasıydı? Bir insanın *bedeni* tama-

men yabancı bir insanın iradesine bırakılabilir miydi? Bir insan, sahip olduğu bir canlının bedenini ya da hayatını paramparça ettiğinde günahsız olabilir miydi?

Virata yatağında doğruldu ve kitaplarında bu konuyla ilgili bir bilgi, bir işaret var mı diye bakmak için ışığı açtı. Fakat hiçbir yerde kastlar ve sınıfların düzeni haricinde insanlar arasında bir fark olmadığını gördü, sevgi söz konusu olduğunda ise hiçbir ayrım ya da mesafe yoktu. Gittikçe daha susamışçasına içti kitaptaki bilgileri, çünkü daha önce ruhu hiç bu kadar merak duymamıştı; tam o sırada ışığın alevi bir kez daha yükseldi ve söndü.

Fakat duvarlardan karanlık çökerken Virata mistik bir şey hissetti: Karanlıkta bakışlarıyla etrafı yokladığında sanki evinde, odasında değil de, bir zamanlar özgürlüğün bir insanın en temel hakkı olduğunu, kimsenin kimseyi bir yıl ya da ömür boyu kapatmaya hakkı olmadığını dehşetle deneyimlediği zindandaki hücresindeydi. Fakat bu köleyi, kendi iradesinin görünmez bir alanına hapsettiğini, kendi kararının rastlantısına zincirlediğini ve kölenin artık kendi hayatının hiçbir adımında özgür olmayacağını fark etti. Sessizce orada öylece oturmuş düşünürken aydınlandı; düşüncelerinin gitgide büyüdüğünü ve sonunda görünmez bir yükseklikten içine ışık dolduğunu gördü. Ve o zaman şunun bilincine vardı: Burada bir günah işlemişti, çünkü insanlara kendi iradesine göre davranmış ve onları köle olarak adlandırmıştı; bunu da Bin Suretli Tanrı'nın sonsuz yasalarına göre değil, insanların bozulmuş yasalarına göre yapmıştı. Bu nedenle oturup şöyle dua etti: "Şükürler olsun sana Bin Suretli Tanrım, beni günah işlemekten alıkoymaları için, iradenin görünmeyen yolundan sana daha da yaklaşabilmem için bana her şekilde elçilerini gönderdin. Tanımam için elçilerini, göster bana onları, ölümsüz ağabeyimin sonsuzca beni suçlayan gözlerinde tanıyayım

onların acılarını, çekeyim ben de aynısını, arındırayım yaşamımı ve nefes alayım günahsız biri olarak."

Virata'nın yüzü yine aydınlanmıştı, pırıl pırıl parlayan gözlerle geceye çıktı, yıldızların beyaz selamını içti, sabah rüzgârının gittikçe artan uğultusunu içine çekti ve bahçenin içinden geçerek nehre geldi. Güneş doğudan yükselirken, kutsal suda yıkandı ve sabah duası için toplanan ailesine katılmak için eve döndü.

Ailesinin arasına katıldı, herkesi selamladı, kadınları odalarına gönderdikten sonra oğullarına şunları söyledi:

"Sizin de bildiğiniz gibi yıllardır yüreğim tek bir amaç için attı: Adil bir insan olmak ve yeryüzünde günahsız yaşayabilmek; fakat dün evimin toprağı kana bulandı, yaşayan bir insanın kanına bulandı, kendimi bu kandan temizlemek ve çatımın altında işlenen bu suçun kefaretini ödemek istiyorum. Küçücük bir suç nedeniyle acımasızca cezalandırılan o köle özgür olacak bundan böyle, bırakın gitsin nereye isterse ve olmasın sizden, benden şikâyetçi son yargıcın önünde."

Oğulları hiçbir şey söylemeden öylece baktılar, Virata onların bu sessizliğinde düşmanca bir tavır hissetti.

"Sustuğunuzu görüyorum sözlerim karşısında, fakat sizi dinlemeden, sizin iradenize rağmen bir şey yapmak istemem."

"Bir suçluya özgürlük armağan etmek istersin, ceza yerine de ödül," diye başladı konuşmaya en büyük oğul. "Evimizde çok hizmetkârımız var, bu hizmetkâr da olmuş, olmamış hiç fark etmez. Fakat her eylem kendisinden sonra gelenleri de etkiler ve tüm eylemler bağlıdır birbirine bir zincir gibi. Bunu serbest bırakırsan ve sana ait olan diğerleri de gitmek isterlerse onları nasıl burada tutacaksın?"

"Benim hayatımdan çekilip gideceklerse, bırakırım onları gitsinler. Hiçbir insanın kaderini tutmam, çünkü baş-

kalarının kaderini belirlemek isteyen kişi, günah işlemiş olur yalnızca."

"Fakat sen yasaları hiçe sayıyorsun," dedi ikinci oğul. "Bu köleler, bu toprak, bu topraktaki ağaçlar ve bu ağaçlardaki meyveler gibi bizim malımızdır. Bize hizmet ederler, bize bağlıdırlar ve biz de onlara bağlıyız. Binlerce yıldır süregelen düzene başkaldırıyorsun: Bir köle kendi hayatının efendisi değildir, efendisinin hizmetkârıdır."

"Tanrı'nın bize verdiği tek bir hak vardır, bu da yaşama hakkıdır ve üflenmiştir onun ağzından bizlere. İyi niyetle uyardınız gözleri kör olmuş ve kendini günahtan arınmış sanan beni: Yıllardır bir günahkâr gibi yaşıyorum. Fakat şimdi her şeyi çok net görüyor ve şunu biliyorum: Adil kişi, insana hayvan muamelesi yapmamalı. Bu dünyada günahsız yaşayabilmek için ben hepsine özgürlüğünü vermek istiyorum."

Oğulları buna karşı çıktı. Ve büyük oğul sert bir sesle şöyle dedi:

"O zaman kim sulayacak tarlalarımızı, pirinçlerimizin susuzluktan ölmemesi için, kim sürecek tarladaki öküzleri? Senin kuruntun yüzünden bizler hizmetkâr mı olalım? Sen yaşamın boyunca bedenen çalışmadın, işlerini kölelerinin yapmasından hiç rahatsız olmadın. Üzerinde yattığın yatağın her ilmeğinde bir kölenin alın teri var, uyurken serinlemen için yelpaze tutan da bir köle. Ve birdenbire hepsine özgürlüğünü armağan edip, göndermek istersin ve hiç kimse değil de kendi kanından olan evlatlarının yorulmasını, çalışmasını istersin. İstersen öküzleri de bırakalım gitsinler, onların yerine de sabanı biz sürelim, yeter ki değmesin kırbaç onlara, çünkü onlar da Bin Suretli Tanrı'nın nefesini alıyorlar. Var olan hiçbir şeye dokunma baba, çünkü onlar da Tanrı'dan geliyor. Kendiliğinden bir şey vermez toprak,

ona da güç kullanmak gerekir ki ürün fışkırsın, güç yasasıdır yeryüzünün, onsuz yapamayız."

"Fakat ben onsuz olmak, onsuz yaşamak istiyorum, ben günahsız biri olarak yaşamak istiyorum."

"Sahip olduğumuz her yerde güç vardır, ister insan olsun, ister hayvan, ister toprak. Güç sahibi olduğun her yerde efendi, hükmeden de olmak zorundasın: Bir şeylere sahip olan ve mülkü olan kişi başka insanların kaderlerine de dokunur."

"Fakat ben, beni günaha sokacak her şeyden uzaklaşmak istiyorum. Bu nedenle emrediyorum size, köleleri serbest bırakın, ihtiyacımız olan şeyler için kendimiz çalışalım."

Oğullarının gözleri öfkeden çakmak çakmaktı. Bir şey söylememek için kendilerini güçlükle tutuyorlardı. Sonra en büyükleri konuştu:

"Hiç kimsenin iradesine boyun eğmek istemediğini söyledin. Günaha girmemek için kölelerine emir vermek istemiyorsun; fakat bize emirler veriyor, hayatımızı altüst ediyorsun, soruyorum sana, Tanrı'nın ve insanların gözünde hak bunun neresinde?"

Virata uzun süre sustu. Bakışlarını kaldırdığında oğullarının gözünde açgözlülüğün alevini gördü, yüreği ürperdi. Sonra yavaşça şunları söyledi:

"Bana iyi bir ders verdiniz. Size karşı şiddet kullanmak istemiyorum. Evi alın, aranızda istediğiniz gibi pay edin, mülkte de günahta da payımın olmasını istemiyorum. Doğru dedin: Hükmeden kişi, diğerlerinin özgürlüğünü alır, en çok da kendi ruhunun özgürlüğünü. Günahsız yaşamak isteyen kişi, evden pay almasın, başka birinin kaderine dokunmasın, doyurmasın karnını başkalarının emeğiyle, içmesin başka birinin alın teriyle getirdiği o suyu, kaptırmasın kendisini kadının şehvetine, tokluğun rahatlı-

ğına: Sadece yalnız yaşayan kişi yakın olur Tanrı'ya, sadece çalışan kişi hisseder Tanrı'yı, sadece yoksulluk sahiptir Tanrı'ya. Fakat ben kendi topraklarımda olmaktansa o Görünmez Tanrı'ya yakın olmak istiyorum, günah işlemeden yaşamak istiyorum. Alın evi, paylaşın aranızda barış içinde."

Virata arkasını dönüp gitti. Oğulları arkasından şaşkınlıkla bakakaldılar, hırsları, aç gözleri doymuş, tatlı tatlı yakıyordu bedenlerini, fakat yüreklerine de bir utanç düşmüştü.

Virata ise kendisini odasına kapattı, ailesinin çağrılarına ve uyarılarına aldırmadı. Ancak gölgeler gecenin karanlığında kaybolduğunda yol hazırlıklarına başladı; bir değnek, sadaka kâsesi, çalışmak için bir balta, biraz meyve ve üzerinde bilgelerin yazılarının olduğu palmiye yapraklarını aldı; elbisesini dizlerinin üzerine çekti, sessizce evinden ayrıldı, bir kez olsun dönüp bakmadı karısına, çocuklarına, evdeki hiç kimseye ve hiçbir şeye. Bütün gece boyunca yürüdü ve uyanışı sırasında kılıcını attığı nehre ulaştı, geçitten geçti ve nehrin öbür yakasında, toprağın sürülmediği ve hiçbir yerleşim mekânının olmadığı yerde yürümeye devam etti.

Şafak vakti, üzerine yıldırımın düştüğü çok yaşlı bir mango ağacı ve yıldırımın çıkardığı yangından sonra oluşan açık bir alana geldi. Nehir yumuşak bir kıvrımla akıyor, bir kuş sürüsü sığ nehrin etrafında uçuşuyor, korkusuzca su içiyordu. Etraf gürül gürül akan nehir nedeniyle aydınlıktı, ağaçların arkası ise gölgelik. Yıldırım nedeniyle etrafta ağaç ve dal parçaları vardı. Virata ormanın tam ortasında ıssız, aydınlık ve kare şeklindeki alanla ne yapılabilir, diye düşündü ve burada bir kulübe yapmaya, yaşamını

burada, insanlardan ve her türlü günahtan uzakta yaşamaya karar verdi.

Kulübeyi beş günde yaptı, çünkü elleri iş yapmaya alışkın değildi. Fakat ondan sonra da her gün yapacağı çok işi oldu, yemek için meyve toplaması gerekiyordu, kulübesinin etrafının bir anda büyüyen çalılıklarla dolmaması için dikkat etmek zorundaydı ve karanlıkta açlıktan bağıran kaplanların geceleyin kulübesine yaklaşmaması için ucu sivri kazıklar dikti. Fakat hiçbir insan sesi duymuyor, yüreğini acıtmıyordu. Günler tıpkı nehirdeki su gibi sessiz sakin, sonsuz bir kaynaktan her defasında yenileniyormuş gibi akıp gidiyordu.

Sadece kuşlar geliyordu, çünkü bu sakin adam onları korkutmuyordu, kısa bir süre sonra kulübesinde yuva yaptılar. Virata onların önüne büyük çiçeklerin tohumlarından serpti ve sert meyveler verdi. Kuşlar kendi istekleriyle ona geliyor ve ellerinden çekinmiyorlardı, onları çağırdığında palmiyelerden iniyorlardı; Virata onlarla oynuyor, kuşlar da onun dokunmasına, okşamasına izin veriyorlardı. Bir defasında Virata ayağı kırılmış ve çocuk gibi ağlayan bir maymun buldu. Maymunu alıp kulübesine götürdü, iyileşinceye kadar onu eğitti ve maymun oyun oynar gibi onu taklit ederek bir hizmetkâr gibi ona hizmet etmeyi öğrendi. Böyleçe etrafı canlılarla dolmuştu, fakat Virata hayvanlarda da şiddet olabileceğini, tıpkı insanlar gibi onların da içlerinde kötülük barındırdığını biliyordu. Timsahların birbirini ısırdığını, öfkeyle birbirine saldırdığını gördü, kuşların sivri gagalarıyla nehirdeki balıkları avladığını, yılanların da kuşların bedenine sarılarak onları öldürdüklerini gördü: Kötülük tanrıçasının tüm dünyaya doladığı bu amansız yok etme zincirinin bir yasa olduğunun ve bilgeliğin bunu engelleyemeyeceğinin farkına varmıştı. Ancak bu savaşlara sadece dışarıdan bakmak, gittikçe büyüyen ve genişleyen

bu yıkım ve özgürlük çemberinin suçuna ortak olmamak Virata'ya iyi geliyordu.

Virata bir yıl ve aylar boyunca hiç insan yüzü görmedi, ancak bir defasında bir filin peşinde olan bir avcı nehre kadar geldi ve nehrin öte yanında görülmedik bir şeyle karşılaştı. Orada akşamın sarı ışıklarının üzerine düştüğü bir kulübenin önünde ak sakallı bir adam oturuyordu, kuşlar saçlarında yuva yapmış, bir maymun ayaklarının dibinde ona ceviz kırıyordu. Adam ise rengârenk papağanların salındığı ağaç tepelerine bakıyordu, elini kaldırdığında, kuşlar renkli bir bulut gibi aşağıya uçup adamın eline kondular. Bütün bunlara tanık olan avcı onun geleceği müjdelenen bir aziz olduğunu sandı, bu aziz hakkında şunlar da söyleniyordu: "Hayvanlar insanların diliyle konuşacak onunla ve çiçekler açacak bastığı yerlerde. Dudaklarıyla yıldızları toplayacak ve bir nefeste Ay'ı uzaklaştıracak." Avcı hemen avlanmaktan vazgeçti, gördüklerini anlatmak için evine koştu.

Sonraki günler karşı kıyıdaki mucizeyi görmek isteyen bir sürü meraklı koşup geldi, zaman geçtikçe meraklıların sayısı arttı; ta ki içlerinden biri, bu kişinin yüce adalet uğruna evini, yurdunu, varını yoğunu terk edip giden Virata olduğunu anlayıncaya kadar. Bu haber çarçabuk yayıldı ve Virata'yı, sadık kulunu özlemle arayan kralın kulağına ulaştı. Kral hemen yirmi sekiz kürekli bir tekne hazırlattı. Kürekçiler Virata'nın kulübesinin olduğu yere gelinceye kadar hiç durmadan kürek çektiler, oraya vardıklarında kralın ayaklarının altına, bilgenin yanına giden yola halı serdiler. Virata tam bir yıl altı aydır insan sesi duymamıştı; ürkek ürkek ve tereddütle öylece durdu konuklarının önünde, bir hizmetkârın efendisinin önünde eğilmesi gerektiğini unutmuştu, sadece şunları söyledi: "Kralım, buraya gelmeniz ne büyük bir onur benim için."

Kral ona sarıldı:

"Yıllardır mükemmele ulaşmak için nasıl çabaladığını izliyorum ve işte şimdi ender olanı görmek için buradayım. Adil bir insanın nasıl yaşadığını göreyim ki öğreneyim ben de ondan bir şeyler."

Virata eğildi:

"Bildiğim tek şey şu, uzak olabilmek için günahtan, vazgeçtim insanlarla beraber olmaktan. Sadece kendine öğretebilir yalnız kişi. Yaptığım şey bilgelik midir bilmem, hissettiğim mutluluk mudur bilmem, bilmem hiç nasihat etmeyi, bir şeyler öğretmeyi. Başkadır yalnız kişinin bilgeliği, başkadır onun bilgeliği dünyanın bilgeliğinden, tefekkürün yasası da başkadır eylemin yasasından."

"Fakat adil bir insanın nasıl yaşadığını izlemek bile öğrenmektir," diye cevap verdi Kral. "Gözlerine baktığımda günahsız, masum bir mutluluk görüyorum. Bu bana yeter, daha fazlasını da istemiyorum."

Virata bir kez daha eğildi. Kral ona sarıldı:

"Yerine getirmemi istediğin bir arzun, bir dileğin var mı, ailene söylememi istediğin bir şey var mı?"

"Yüce Kralım, artık bu dünyada hiçbir şey benim değildir ya da her şey benimdir. Bir zamanlar diğer insanlar gibi benim de bir evim, çocuklarım olduğunu unuttum ben. Yurdu olmayanın dünyadır yurdu, bağları olmayan bağlıdır yaşamın tümüne, günahsız olan ise sahibidir sonsuz barışın. Hiçbir arzum yok, yeryüzünde masum kalmak dışında."

"O halde yaşa dilediğini gibi ve dua ederken beni de düşünmeyi unutma."

"Tanrı'yı düşünürüm ben dualarımda ve onu düşünürken onun kulları olan seni ve bu dünyadaki herkesi, çünkü hepiniz onun bir parçası ve nefesisiniz."

Virata eğildi. Kralın teknesi nehrin aşağısına doğru yola koyuldu, sonrasında yalnız kişi yine duymadı aylarca tek bir insan sesi.

Bir kez daha kanat açtı Virata'nın ünü ve uçtu beyaz bir şahin gibi tüm ülkenin üzerinde. İbadet ederek hakiki hayatı yaşamak için evini, yerini yurdunu terk eden adamın hikâyesi en ırak köylere, denizin kıyısındaki kulübelere, her yere ulaştı ve insanlar, içinde Tanrı korkusu olan bu adamı erdemin dördüncü adıyla andılar ve ona *Yalnız Yıldız* demeye başladılar. Rahipler tapınaklarda, kral kullarının önünde, onun dünyevi şeylerden feragat edip inzivaya çekilmesini övüyorlardı. Ülkede bir yargıç hüküm vereceği zaman şunu ekliyordu: "Hükmüm şimdi sadece Tanrı için yaşayan ve tüm bilgeliği üzerinde toplamış Virata'nın hükümleri gibi adil olsun."

Yıllar içinde, davranışlarının adil olmadığını düşünen ve yaşadığı hayatın anlamsızlığını anlayan, tıpkı Virata gibi ormanda bir kulübede Tanrı için yaşamak uğruna yerini yurdunu terk eden, varını yoğunu dağıtan insanların sayısı artmaya başladı. Çünkü örnek olmak yeryüzünde insanları birbirine bağlayan en güçlü bağdır; her eylem, başkalarında doğruyu bulma, adalet ve hak isteği doğurur ve bu istek onu daldığı düşlerden uyandırıp eyleme yönlendirir. Ve bu şekilde uyananlar ne kadar boş yaşadıklarının farkına varırlar, ellerinin kana bulandığını, ruhlarının günahla dolduğunu görürler; işte böyle insanlar ayağa kalktılar, Virata gibi bir kulübede, mümkün olduğunca azla yetinerek ve durmadan ibadet ederek yaşamaya başladılar. Karınlarını doyurmak için meyve aramaya çıkıp da tesadüfen karşılaştıklarında yeni bir topluluk kurmamak için birbirleriyle konuşmadılar, fakat gözleriyle birbirlerine gülümsediler ve yürekten selamlaştılar. Halk ise onların yaşadığı ormanı

Hakk'a İnananların Ormanı olarak adlandırdı. Ve burânın kutsallığını cinayetle kirletmemek için artık avcılar da gelmemeye başladı.

Bir sabah Virata ormanda yürüyüşe çıktığında bir münzevinin hiç hareket etmeden yerde yattığını gördü, adamı kaldırmak için üzerine eğildiğinde vücudunda hayat olmadığını fark etti. Virata adamın gözlerini kapattı, onun için dua okudu ve ruhun terk ettiği bedeni çalılıkların arasından taşımaya çalıştı, amacı bu kardeşinin dönüşüme arınmış olarak gitmesini sağlamak için odun toplamaktı. Fakat çok az meyveyle beslendiği için güçsüz kalan kolları adamın cesedini taşıyamadı. Yardım çağırmak için nehirdeki geçitten geçip en yakındaki köye gitti.

Köy halkı bu yüce insanı sokaklarında yürürken görünce hemen yanına gidip saygıyla ne istediğini sordu. Ve sonrasında ölünün yakılması için gerekli odunları toplamaya ve ağaç kesmeye gittiler. Virata nereye gitse kadınlar önünde eğiliyor, çocuklar oldukları yerde kalıyor ve hiç konuşmadan yürüyen bu adama şaşkınlıkla bakıyorlardı; bazı erkekler bu yüce konuğun eteğini öpmek ve hayır duasını almak için evlerinden fırlıyorlardı. Virata ise bu kör dalga içinde yürürken, insanlarla bağını kestiğinden bu yana onları yeniden sevebildiğini fark etti.

Köyün dışına çıkmadan önceki son bir eski püskü evin önünden geçerken ve her taraftan kendisini selamlayan insanlara karşılık verirken, bir kadının nefret dolu bakışlarıyla karşılaşınca korkup geri sıçradı, çünkü kadının gözlerinde, neredeyse unuttuğu, yıllar önce öldürdüğü ağabeyinin donuk bakışlarını görür gibi olmuştu. Ürktü, çünkü geçen yıllar içinde gönlü, insanların düşmanlığını unutmuştu. Gözlerinin yanılmış olacağına inandırmak istedi kendini. Fakat kadının karanlık ve donuk bakışları hâlâ üzerindeydi. Korkusu geçip, sakinleştiğinde ve eve doğru adım attı-

ğında kadın düşmanca bir tavırla evin girişinde geri adım attı, içeri girdi. Virata ise kadının gözlerindeki düşmanca ışıltının hâlâ üzerinde olduğunu ve alev alev yandığını hissediyordu, tıpkı hareketsiz çalılıklar arasından bakan yırtıcı bir kaplanın gözleri gibiydi.

Virata kendi kendini cesaretlendirdi. "Hayatımda hiç görmediğim bir insanın bu kadar nefret dolu bakışlarını hak edecek nasıl bir suç işlemiş olabilirim?" diye geçirdi içinden. "Bir yanlışlık olmalı, bunu açıklığa kavuşturmalıyım." Sakince eve yaklaştı ve parmaklarıyla kapıyı tıklattı. Kimse cevap vermedi, fakat Virata nefret dolu kadının çok yakınında olduğunu hissediyordu. Sabırla kapıyı çalmaya devam etti, bekledi ve tekrar çaldı, bir dilenci gibi tıpkı. Sonunda kadın çıktı, tereddütlü adımlarla yaklaştı, karanlık ve düşmanca bakışlarını Virata'ya dikmişti.

"Benden daha ne istiyorsun?" diyerek öfkeyle çıkıştı kadın. Virata kadının duvara dayandığını gördü, o kadar öfkeyle titriyordu çünkü.

Virata kadının yüzüne baktı ve yüreği rahatladı, artık emindi, bu kadını daha önce hiç görmemişti. Çünkü kadın gençti ve Virata yıllar önce insanlardan uzaklaşmıştı; yolları kesişmiş olamazdı, Virata onun hayatına dokunmuş olamazdı.

"Ben sana barış selamı vermek istedim, ey yabancı kadın," dedi Virata, "ve bana niçin bu kadar öfkeyle baktığını bilmek isterim. Ben sana düşmanlık mı ettim, sana kötü bir şey mi yaptım?"

"Bana ne mi yaptın?" –diyerek öfkeli bir kahkaha attı kadın.– "Bana ne mi yaptın? Çok, çok küçük bir şey yaptın, çok küçük: Evimi bolluktan yoksulluğa sürükledin, kocamı benden aldın, beni diri diri mezara koydun. Git, yüzünü görmek istemiyorum, yoksa öfkeme hâkim olamayacağım."

Virata kadına baktı. Kadının gözleri delirmiş birinin gözleri gibiydi, öyle ki Virata, kadının aklını kaybetmiş olduğunu düşündü. Gitmeden önce dönüp şöyle dedi: "Ben sandığın kişi değilim. Ben insanlardan çok uzakta yaşıyorum ve kimsenin kaderinde bir günahım yok. Gözlerin yanıldı, beni başka biriyle karıştırdın."

Fakat kadının nefreti arkasından yetişti.

"Elbette herkesin tanıdığı seni tanıyorum. Sen, *Yalnız Yıldız* dedikleri, erdemin dört adıyla yücelttikleri Virata'sın. Fakat ben yüceltmeyeceğim, övmeyeceğim seni, bağıracağım sana, çığlıklarımı yaşayanların son yargıcı duyuncaya kadar da bağıracağım. Ne yaptığını sormuştun ya gel de bak, bak bana ne yaptığına."

Ve kadın şaşkınlık içindeki Virata'yı kolundan tuttuğu gibi eve soktu, alçak tavanlı, karanlık bir odanın kapısını açtı. Virata'yı odanın bir köşesine götürdü, yerdeki yatakta biri hiç hareket etmeden yatıyordu: Virata yatağın üzerine eğildi ve korkuyla geri sıçradı. Ölü bir erkek çocuktu bu, gözleri tıpkı bir zamanlar ağabeyinin baktığı gibi sonsuzca suçlayan bakışlarla bakıyordu kendisine. Yanında ise acıdan sarsılmış kadın feryat ediyordu. "Bu benim doğurduğum üçüncü evladımdı ve sen, aziz dedikleri, tanrıların hizmetkârı dedikleri sen onu öldürdün!"

Virata kendini savunmaya, soru sormaya davrandığında kadın sözünü kesti: "Bak şuraya, şu bomboş dokuma tezgâhına. Kocam Paratika otururdu burada her gün ve beyaz keten dokurdu, tüm ülkede ondan daha iyi bir dokumacı yoktu. Uzaklardan insanlar gelir, iş getirirlerdi ona ve o iş sayesinde yaşamımızı sürdürürdük biz. Aydınlık geçerdi günlerimiz, çünkü Paratika şefkatli, yardımsever biriydi ve hiç dinlenmeden çalışırdı. Ahlaksızlarla işi olmaz, kötü alışkanlıklar edinmezdi. Üç erkek evlat verdi kocam kucağıma ve biz onların da babaları gibi şefkatli, merhametli,

adil erkekler olmalarını istedik. Ve bir gün –ah Tanrım, gelmez olaydı o yabancı buraya– bir avcıdan, Tanrı'nın hizmetine girmek için evini, yerini yurdunu terk eden, ormanda elleriyle kendine bir kulübe yapan bir adamın yaşadığını öğrendi. İşte o günden sonra Paratika düşünmeye, kurmaya başladı, akşamları yalnızca düşünüyor, hemen hiç konuşmuyordu. Ve bir gece uyandığımda yatağımdaki yerinin boş olduğunu, Tanrı'nın hizmetine girmek için ormana, *Hakk'a İnananların Ormanı* dedikleri, senin de kaldığın ormana gittiğini fark ettim. Fakat kocam Tanrı'yı düşünürken bizi unuttu, bizim onun sayesinde yaşayabildiğimizi unuttu. Yoksulluk çöktü evimize, çocuklarım ekmek bulamadı, birbiri ardına kaybettim onları ve bugün sonuncusu da öldü, senin yüzünden. Çünkü sen baştan çıkardın onu. Sen Tanrı'nın gerçek varlığına daha yakın olabilesin diye kara toprağın altına girdi benim evlatların. Bu günahın kefaretini nasıl ödeyebileceksin ey kibirli adam! Sen tüm acılardan uzakta, kuşlarına ekmek kırıntıları atıp yaşamına devam ederken, benim evlatlarım senin yüzünden son nefeslerini vermeden önce küçücük bedenleri acı içinde kıvrandı. Günü geldiğinde ölülerin ve canlıların yargıcı karşısına çıktığında ve ben senden şikâyetçi olduğumda ne yapacaksın bakalım? İnsanlardan uzakta Tanrı'ya daha yakın olabilirsin gibi saçma bir düşünce uğruna, kendisinin ve masum evlatlarının karnını doyuran adil bir insanın işini bırakmasının, yoldan çıkmasının hesabını Tanrı'ya nasıl vereceksin?"

Virata'nın yüzü kireç gibi bembeyaz kesildi, dudakları titremeye başladı:

"Ben gittiğim yolda başka insanlara örnek olduğumu, onları peşimden sürüklediğimi bilmiyordum. Ben, ben yalnız olmak istemiştim sadece."

"Küçücük çocukların bile bildiği bir şeyi bilmiyorsan nerede kaldı senin bilgeliğin. Tüm eylemler Tanrı'nın isteğidir ve hiç kimse kendi iradesiyle kaçamaz Tanrı'dan ve suçun yasasından. Aslında sen kendi eyleminin efendisi olduğunu ve başkalarına da bunu öğrettiğini sanan bir kibirliden başka bir şey değilsin: Bir zamanlar tatlı olan benim acımdır şimdi ve senin yaşamın ölümü oldu benim evlatlarımın."

Virata bir an düşündü. Sonra kadının söylediklerini kabul etti ve şöyle dedi:

"Söylediklerin gerçek ve görüyorum ki, acı çekerek hakikate dair, tüm bilgelerin bilgeliklerinden çok daha fazla şey öğreniyor insan. Bildiğim her şeyi mutsuz insanlardan öğrendim, gördüğüm her şeyi acı çeken, işkence edilen insanların gözlerinde gördüm, sonsuz kardeşin gözlerinde gördüm. Sandığım gibi Tanrı'nın alçakgönüllü bir hizmetkârı değilmişim, kendini beğenmiş, kibirli biriymişim meğer: Ve bunu senin çektiğin ve bana da hissettirdiğin acılar sayesinde öğrendim. Affet beni, itiraf ediyorum, sana karşı suç işlemişim ve farkında olmadan birçok insanın kaderine müdahale etmişim. Hiçbir şey yapmayan da onu yeryüzünde suçlu, günahkâr yapan bir eylemde bulunabiliyormuş, yalnız yaşadığını sanan kişi de aslında tüm kardeşlerinin içinde yaşarmış. Affet beni, kadın. Ormandaki hayatımdan vazgeçecek, geri döneceğim, Paratika da geri dönsün ve yeni yaşamlar yeşertsin rahminde diye."

Virata tekrar eğildi, dudaklarını kadının eteğinin kenarına dokundurdu. Kadının tüm öfkesi kaybolmuştu, Virata'nın arkasından hayretle bakakaldı.

Virata kulübesinde son bir gece daha geçirdi ve yıldızlara baktı, gökyüzünün derinliklerinden bembeyaz, parıldayarak ortaya çıkmalarını ve sabah olunca kaybolup

gitmelerini izledi. Son kez beslemek için çağırdı kuşları ve okşayıp sevdi onları. Sonra kâsesini ve değneğini aldı, yıllar yıllar önce geldiği gibi kente geri döndü.

Kutsal kişinin münzevi hayatını terk ettiği, tekrar kente döndüğü haberi duyulur duyulmaz halk, nadiren insan içine çıkan bu adamı görebilmek için sokağa döküldü, bazıları ise onun Tanrı'ya yakın olmaktan vazgeçmesini felaket işareti olarak görüyor, gizliden gizliye korkuyorlardı. Virata adeta bir saygı seli arasından geçerken insanlara gülümsemeye çalışıyor, fakat bunu yapmakta zorlanıyordu; bakışları ciddi, dudakları mühürlüydü.

Bu şekilde sarayın avlusuna geldi. Divan Kurulu sona ermişti, kral yalnızdı. Virata, krala yaklaştı. Kral onu kucaklamak için ayağa kalktı, fakat Virata eğilip bir ricası olduğunu belirtmek için kralın giysisinin kenarına dokundu.

"Dileğini gerçekleşmiş bil, çıkar çıkmaz ağzından," dedi kral. "İnanan bir insana hizmet etme ve onun bilgeliğine yardımcı olma gücü bana verildiği için onur duyarım."

"Beni bilge biri olarak adlandırmayın," diye yanıt verdi Virata, "çünkü benim gittiğim yol, doğru bir yol değilmiş. Olduğum yerde dönüp dolanmışım meğer. Bir zamanlar size, azledin beni görevimden diye yalvardığım yerdeyim hâlâ. Günahsız yaşamak istemiş ve vazgeçmiştim tüm eylemlerden, fakat ben de tanrıların ölümlülerin üzerine attığı ağa takılıp kalmışım ne yazık ki."

"Bu söylediklerine inanmam imkânsız," diye yanıtladı kral. "İnsanlardan uzak duran sen nasıl haksızlık yapabilirsin ki onlara, kendini Tanrı'nın yoluna adamışken, nasıl günah işleyebilirsin ki?"

"Bilerek haksızlık yapmadım, aksine günahtan kaçındım hep, ancak bizler ayaklarımızla toprağa, eylemlerimizle Sonsuz Yasalara zincirliyiz. Eylemsizlik de bir

eylemdir. İrademize rağmen sonsuzca iyilik ve kötülük yaparken kaçamadım sonsuz kardeşin gözlerinden. Fakat yedi kez günah işledim ben, çünkü kaçtım Tanrı'dan ve reddettim hayat için çalışmayı; işe yaramazın tekiyim, çünkü sadece kendim için, kendi hayatım için yaşadım, başkalarına hizmet etmedim. Şimdi yeniden hizmet etmek istiyorum."

"Yabancı bana tüm bu söylediklerin Virata, anlamıyorum ne demek istediğini; söyle bana ne istediğini, yerine getireyim onu."

"Artık irademden özgür olmak istemiyorum. Çünkü özgür olan aslında özgür değildir, hiçbir şey yapmayan da günahsız değildir. Yalnızca hizmet eden özgürdür, iradesini başkalarına veren, gücünü bir iş için harcayan ve sorgulamadan işini yapan kişi özgürdür. Eylemin sadece ortası bizim elimizdedir – eylemin başı ve sonu, nedenleri ve sonuçları tanrıların iradesindedir. Beni irademden özgür bırak –çünkü bir şey istemek deliliktir, hizmet etmek bilgeliktir–, bırak da teşekkür edeyim sana."

"Seni anlamıyorum. Seni özgür bırakmamı istiyorsun, fakat aynı zamanda bana hizmet etmen için sana iş vermemi istiyorsun. Ne yani, bir başkasının hizmetini üstlenen özgür, bu hizmeti ona veren özgür değil mi diyorsun. Ben bunu anlamıyorum."

"Bunu yüreğinizle anlamamanız daha iyi Kralım. Çünkü anlasaydınız nasıl kral olabilir ve emredebilirdiniz?"

Kralın yüzü öfkeden karardı.

"Nasıl yani, bir kral, Tanrı önünde emrindeki kulundan daha mı aşağıdadır?"

"Tanrı önünde hiç kimse ne daha aşağıdadır ne de daha üstündür. Yalnızca hizmet eden ve hiç sorgulamadan kendisini iradesine bırakan kişi kurtulabilir günahtan ve geri verir Tanrı'ya bu günahı. Ancak isteyen ve bilgelikle düş-

manlıktan kurtulacağını düşünen kişi şeytana uyar ve günah işler."

Kralın yüzü hâlâ karanlıktı:

"O zaman her hizmet aynıdır ve hiçbir hizmet Tanrı'nın huzurunda ve insanların önünde diğerlerinden daha büyük ya da daha küçük değildir."

"Bazıları daha büyükmüş gibi görünebilir, Kralım, fakat Tanrı'nın gözünde her hizmet aynıdır."

Kral uzun uzun ve şüpheli bakışlarla baktı. Gururu kıvranıyordu yüreğinde. Fakat Virata'nın sarsılmış yüzüne, kırış kırış olmuş alnının üzerindeki ak saçlara baktığında yaşlı adamın zaman içinde çocuklaşmış olduğunu düşündü ve onu denemek için alaycı bir tonla şöyle dedi:

"Sarayımda köpeklerimin bakıcılığını yapmak ister misin?"

Virata minnettarlığının bir ifadesi olarak eğildi ve tahtın eşiğini öptü.

O günden sonra, bir zamanlar erdemin dört adıyla tüm ülkede saygı gören yaşlı adam sarayın köpeklerinin bakıcısı oldu ve kölelerle birlikte kalmaya başladı. Oğulları ondan utanır oldu, kaldığı yerin yakınından geçerken babalarının onları görmemesi için yollarını değiştirdiler, başkalarının aralarındaki akrabalığı anlamaması için babalarından uzak durdular, rahipler de yüzüne bakmıyorlardı onun. Yalnızca halk daha birkaç gün öncesine kadar ülkenin en tepesindeki insanlardan biri olan adamın köpek bakıcısı olmasına şaşkın şaşkın bakıyordu. Virata onlara aldırmıyordu, böylece zamanla herkes ondan uzaklaştı ve hiç kimse onu düşünmez oldu.

Virata ise günün ilk ışıklarından akşamın son ışıklarına kadar işini yaptı. Hayvanların ağzını temizledi, derilerini yıkadı, tüylerindeki uyuzları temizledi, yiyeceklerini verdi,

yataklarını yapıp, dışkılarını attı. Bir süre sonra köpekler onu saraydaki herkesten daha çok sevmeye başladı, Virata bundan çok memnundu; onların yanındayken yaşlı, bumburuşuk ve insanlarla nadiren konuşan dudaklarına sevinçten bir gülümseme yerleşiyordu; onlarla birlikte geçirdiği uzun ve olaysız yıllarda mutlu oldu. Kral Virata'dan önce bu dünyadan ayrıldı, ondan sonra gelen kral ise hiç ona saygı göstermedi, hatta bir defasında oradan geçerken bir köpek kendisine hırladı diye Virata'yı sopayla dövdü. Ve diğer insanlar da yavaş yavaş onun yaşadığını unuttular.

Ve bu dünyadaki ömrünü tamamlayıp öldüğünde, hizmetkârların atıldığı çöplüğe gömüldüğünde, hiç kimse bir zamanlar ülkede erdemin dört adıyla övülen bu adamı artık hatırlamıyordu. Oğulları ortaya çıkmadı, rahipler ölen bu adamın arkasından ne dua ettiler ne de tören yaptılar. Sadece köpekler iki gün iki gece boyunca uludular, sonra adı ne hükümdarların vakayinamelerinde ne de bilgelerin kitaplarında geçen Virata'yı onlar da unuttu.

Zweig'ın menkıbelerinde hikâye edilen kişiler Tanrı'yı ve kendilerini ararken hayatlarının anlamını bulacaklarına dair umutlarını her daim korurlar. Yazar *Rahel Tanrı'yla Hesaplaşıyor*'da Rahel ile Yakup'un *Eski Ahit*'teki hikâyelerini *Kutsal Kitap*'taki anlatım biçimini anıştıran bir üslupla ve elbette kendi yorumunu katarak aktarır. *Üçüncü Güvercinin Hikâyesi*'ni de Nuh Tufanı'ndan esinlenerek kaleme almıştır. Nuh'un tufandan sonra suların çekilip çekilmediğini anlamak için gönderdiği üçüncü güvercin geri dönmez. Ancak Zweig'ın öyküsünde güvercinin dönmeyişinin nedeni *Eski Ahit*'teki gibi toprağın kuruması değil, her yerde ölüm ve felaket görmesidir. Esin kaynağı *Bhagavad Gita* olan *Ölümsüz Kardeşin Gözleri* ise Virata adlı bir savaşçıyla ilgilidir. Bir savaşta bilmeden öldürdüğü ağabeyinin gözleri Virata'yı her yerde izler. İnsanlardan uzakta, günahtan arınmış olarak yaşamını sürdürmeye çalışsa da, eylemlerinin başka insanların yaşamlarını etkilemesine engel olamayacaktır.

STEFAN ZWEIG (1881-1942): Viyana'da varlıklı bir Yahudi ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Zweig, yaşamı boyunca Avrupa'nın hızlı değişimine tanıklık etti. 1934'te Nazilerin baskısı yüzünden Avusturya'dan ayrıldı. Önce İngiltere'ye, 1940'ta da Brezilya'ya göç etti. *Satranç*, *Amok Koşucusu*, *Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu*, *Bir Kadının Yaşamından Yirmi Dört Saat*, *Olağanüstü Bir Gece* gibi unutulmaz novellaları ona büyük bir ün kazandırdı. Roman, şiir, öykü, deneme, biyografi ve oyun gibi farklı türlerde çok sayıda yetkin ürün verdi. Psikolojiye ve Freud'un öğretisine duyduğu ilgi onu derin karakter incelemelerine götürdü. Önemli denemeleri arasında *Üç Büyük Usta* (1920); *Kendileriyle Savaşanlar* (1925) ve *Kendi Hayatının Şiirini Yazanlar* (1928) sayılabilir. *Ungeduld des Herzens* (1938; Sabırsız Yürek) adlı bir psikolojik romanı da mevcuttur.Yazara ün kazandıran bir başka yapıtı *Sternstunden der Menschheit*'tır (1928; Yıldızın Parladığı Anlar). Zweig ayrıca Joseph Fouché, Marie Antoinette ve Mary Stuart'ın nesnellikten çok sezgiye dayanan biyografilerini yazmıştır. Avrupa'nın Hitler'e köle olduğunu görerek umutsuzluğa kapılan Zweig, 1942'de ikinci eşiyle birlikte intihar etti.